

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Veřejné užívání lesa

Karel Piškule

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra správního práva

Studijní program: Právo a právní věda
Obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Veřejné užívání lesa

Karel Piškule

Vedoucí práce: JUDr. Jana Balounová, Ph.D.
Katedra správního práva
Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni
Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Karel PIŠKULE**
Osobní číslo: **R18M0312P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Veřejné užívání lesa**
Zadávací katedra: **Katedra správního práva**

Zásady pro vypracování

Úvod

1. Vymezení pojmů veřejného užívání
2. Právní úprava veřejného užívání lesa
3. Lesnická legislativa na rozcestí

Závěr

Seznam použitých zdrojů

Abstrakt

Klíčová slova

Abstract

Key words

Rozsah diplomové práce: **50**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

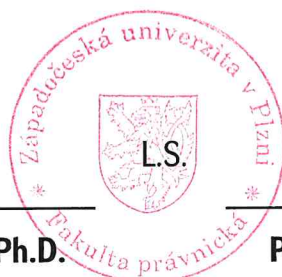
- PRŮCHOVÁ, I. § 63 [Přístup do krajiny]. In: VOMÁČKA, V., KNOTEK, J., KONEČNÁ, M., HANÁK, J., DIENSTBIER, F., PRŮCHOVÁ, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017
- Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2019. [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2020.
- DROBNÍK, J. Vlastnictví a užívání a ochrana lesních pozemků. In: FRANKOVÁ, M. a kol. Úvod do pozemkového práva. Beroun: Eva Rozkotová, 2014
- MÁCHA, A. Veřejné užívání a bezdůvodné obohacení. In: HANDRLICA, J., ed. Veřejné právo a právo soukromé. Aktuální tendence a výzvy veřejnoprávní úpravy plynoucí z problematiky právního dualismu. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2014
- DROBNÍK, J. DVOŘÁK, P. Lesní zákon. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010
- STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář. Wolters Kluwer
- KOPECKÝ, Martin. Správní právo. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021
- LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014
- PRCHALOVÁ, Jana. Zákon o ochraně přírody a krajina a NATURA 2000. Praha: Linde Praha, 2010
- LOJKA, Bohdan a kol. Agrolesnictví – nástroj diverzifikace krajiny; Sborník příspěvků. 1. Vydání. Praha: Česká lesnická společnost, 2022
- Remeš, Jiří a kol. Lesnická legislativa na rozcestí; Sborník. 1. vydání. Praha: Česká lesnická společnost, 2020
- POLIŠENSKÁ, Petra a Radka FEBEROVÁ. Pozemkové právo a právo životního prostředí: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v oblasti pozemkového práva a práva životního prostředí za období leden 2014 až prosinec 2016. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Musíš znát..

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jana Balounová, Ph.D.**
Katedra správního práva

Datum zadání diplomové práce: **30. srpna 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Veřejné užívání lesa“ vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji, a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Jesenici, 31. března 2023

Karel Piškule

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval JUDr. Janě Balounové, Ph.D. za veškeré rady a konzultace, které mi během psaní diplomové práce poskytla. Zároveň bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu během studií.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení pojmů Veřejného užívání.	6
1.2. Dělení veřejného užívání	10
1.2.1. Obecné užívání	10
1.2.2. Zvláštní užívání.....	12
1.2.3. Užívání veřejných ústavů.....	13
1.2.4. Rozdíly mezi jednotlivými druhy veřejného užívání v prostředí lesa.....	14
1.3. Soukromoprávní instituty opravňující k užívání cizí věci v komparaci s veřejným užíváním	15
1.3.1. Omezení vlastnického práva z důvodu veřejného užívání.....	17
2. Právní úprava veřejného užívání lesa	21
2.1. Les.....	21
2.1.1 Kategorizace lesů.....	24
2.2. Veřejné užívání lesa.....	26
2.3. Obecné užívání lesa	27
2.3.1. Povinnosti uživatelů lesa a omezení obecného užívání lesa	34
2.3.2. Přestupky podle LesZ	41
2.3.3. Lesní stráž.....	44
2.4. Zvláštní užívání lesa	46
2.4.1. Obory a myslivost.....	47
2.5. Liniové stavby, ochranná pásma liniových staveb.....	50
2.5.1. Liniové stavby.....	50
2.5.2. Ochranná pásma liniových staveb pozemních komunikací, drah a energetické infrastruktury	52
2.6. Stavby pro plnění funkce lesa.....	56
2.7. Ochrana přírody, krajiny a vodních zdrojů (NP, CHKO, Přírodní rezervace).....	61
3. Lesnická legislativa na rozcestí	66
3.1. Úvod	66
3.2. Agrolesnictví.....	73
4. Závěr.....	75

Seznam použitých zdrojů.....	78
Abstrakt.....	84
Klíčová slova	84
Abstract.....	85
Key words.....	85

Úvod

Veřejným užíváním lesa obecně rozumíme souhrn činností nebo aktivit, které jsou v lese konány veřejností mimo činnosti odborně hospodářské, a zpravidla je vykonávají lesníci. Vzhledem k tomu, že lesní pozemky jsou zpravidla přístupné jak odborníkům pro výkon lesnické práce, tak veřejnosti k činnostem volnočasovým, logicky vzniká právně složité prostředí, které jsem si zvolil ke zpracování.

Na začátku této práce chci popsat, co vlastně les znamená, a jak je vnímán obecně obyvateli, a částečně i odbornou veřejností. Les je území porostlé stromy, keři, nebo polokeři, proto mluvíme o porostech (lesní porost) při odbornějších popisech. Vymýcený les se nazývá holinou nebo pasekou, a jedná se o les určený k vysázení mladého porostu (lesa). Podle lesnické praxe (nikoli dle lesního zákona) lesní porosty rozdělit zjednodušeně několika způsoby:

- podle výšky na
 - porosty mladé (do 5 metrů výšky);
 - vychovávané střední porosty (5-15 metrů výšky);
 - porosty vysoké (15-30 metrů, takzvané mýtní porosty).
- podle složení na
 - monokultury, tj. jednodruhové lesy např. smrkový les
 - smíšené podle druhu dřevin (kombinace listnatých a jehličnatých dřevin, případně listnaté anebo jehličnaté s větším počtem druhů listnatých/jehličnatých dřevin);
 - smíšené podle výšky porostů (přirozené od mladých po vysoké porosty, uměle vysazené se stejnou výškou a stářím).

Zákonnou definici lesa nám stanovuje Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), přesněji v ustanovení § 2 písm. a). Ten uvádí, že lesem se rozumí lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa. Lesní porosty jsou pak dále upravené v § 2 písm. c) lesního zákona, přičemž lesními porosty se rozumí stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa. Zákon přesněji nestanovuje povinnost hustého porostu (zakmenění) anebo další podmínky, které les musí splňovat.

Úvodem je třeba vymezit z hlediska funkce lesa a jeho důležitost jak pro přírodu, tak veřejnost samotnou. Lesy tvoří v Evropě zhruba 32,2 % celkového území¹, celosvětově se jedná o 31 % souše.² Jedná se tak o velmi významný krajinný prvek, který je součástí života každého organismu na bázi uhlíku, který žije na Zemi. Lesy jsou významným zdrojem kyslíku, pohlcují škodlivý oxid uhličitý, zbavují vzduch prachu, a podílí se na odstraňování škodlivých látek z ovzduší³, z velké části na bázi přírodního jevu, které mu se odborně říká fotosyntéza.

Fotosyntéza je přírodní chemický proces, při kterém se slunečné záření mění látku, jakými je voda a oxid uhličitý, na kyslík, a to s využitím slunečního záření. Fotosyntéza má zásadní význam pro život na Zemi a není vlastní pouze stromům, ale i dalším rostlinám, které vidáme v přírodě.⁴ Lesům se tak ne nadarmo přezdívá „Plíce planety Země.“

Lesy jsou zároveň domovem tisíců druhů zvířat žijících na celé Zemi. Zabraňují erozi půdy, stabilizují klima v daném regionu, vyrovnávají denní a roční teplotní výkyvy, zvyšují vlhkost vzduchu a tvoření rosy, jsou přírodní bariérou před povodněmi, přírodní protihlukovou bariérou, a tím výčet funkcí zdaleka nekončí.

Pro člověka jsou lesy důležité jak z hlediska existenčního, tak kulturního.

Z existenčního hlediska krom výše zmíněných funkcí les znamená pro člověka především zdroj surovin, obživy, tepla a přístřešku. Lidé využívají lesy od dob prvních pospolných společenství – jednalo se o tradiční loviště lovců zvířat, pro sběrače vyznanou lokalitu pro jedlé plody, ze kterých lze nakrmit celý rod. Menší stromky a klest lze využít k založení ohně, vzrostlejší stromy lze pokácet a postavit z nich obydlí.

¹ *Lesnická legislativa na rozcestí: sborník příspěvků* : 17.9.2020, Praha, ... FLD ČZU v Praze. [Praha]: Česká lesnická společnost, [2020]. s. 7.

² *Lesy ve světě: současný stav, změny a výhledy*. Časopis Ochrana přírody [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.02.2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/lesy-ve-svete-soucasny-stav-zmeny-a-vyhledy/#:~:text=V%20sou%C4%8Dasnosti%20zab%C3%ADraj%C3%AD%20lesy%2C%20jak,p%C5%99i%C5%A1li%20o%20p%C4%9Btinu%20v%C5%A1ech%20les%C5%AF>.

³ *Leden – Význam lesů pro společnost* (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 11.02.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/mezinarodni-rok-lesu-2011/tema-mesice/leden-vyznam-lesu-pro-spolecnost.html>.

⁴ VODRÁŽKA, Zdeněk. *Biochemie*. Praha: Academia, 1993.

S dalším vývojem lidstva se využití lesů měnilo a zdokonalovalo, s prvními trvalejšími sídly v době kamenné se lesy začaly vyklučovat, vypalovat a proměňovat v pole a pastviny pro domestikovaná zvířata, jakými jsou například krávy, prasata a kozy. Takto vznikl obor, kterému dnes říkáme zemědělství. Tomuto pojmu se v rámci této práce budu věnovat pouze okrajově, a to v části charakterizující agrolesnictví.

S lesy dále souvisí jejich údržba, zvelebování a zajištění udržitelnosti, této činnosti se říká lesnictví. Tento obor vznikl jako reakce na fakt, že s rostoucí populací již přirozená obnova lesa nebyla schopna pokrýt vysokou poptávku po dřevě a zároveň zabezpečit stálou a systematickou obnovu lesa. Z přírodních lesů se tak staly z velké části lesy hospodářské, o které musel jejich majitel pečovat a chránit je. S příchodem průmyslové revoluce a novými technologiemi se lesnictví zefektivnilo, stejně tak ale bohužel přišlo i ohrožení lesů jako jeden z důsledků intenzivního zemědělství, zhoršení stavu životního prostředí a zvýšení intenzity kácení lesů.

Z kulturního hlediska lze na lesy nahlížet jako součást života člověka, která je obklopena tradicemi a činnostmi souvisejícími s lesem. Krom kulturních tradic spojenými s tradičními obory, jakými jsou myslivectví a lesnictví (hony, slavnosti, oděvy, obrazy, písně...) se jedná především o způsoby relaxace dnešní společnosti.

Lesnictví a myslivost jsou činnosti po staletí regulována zákony, v České republice se jedná v dnešní době především o Zákon č. 449/2001 Sb., zákon o myslivosti, Zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon, LesZ), a Zákon č. 114/1992 Sb., zákon o ochraně přírody a krajiny (ZOPK).

Jak již bylo výše zmíněno, les jako takový je širokou populací (resp. pro každou osobu na území České republiky) užívám k jedné z jeho funkcí – a to rekreační. Výlet do přírody, sběr hub či lesních plodů jsou činnosti, kterými dnes lidé rádi tráví svůj volný čas. A právě všechny tyto aktivity lze zařadit pod takzvané veřejné užívání lesa či krajiny.

Veřejné užívání jako takové je institut veřejného práva, který spočívá „...v užívání věci způsobem odpovídající jejímu určení předem neurčeným okruhem osob, nevylučují možnost stejného užívání ostatními.“⁵

Je potřeba zmínit, že taková věc může být jak ve vlastnictví veřejném, tak soukromém. Veřejné užívání opravňuje uživatele užívat věc, právo vstoupit na cizí pozemky, a to bez smlouvy nebo jiné soukromoprávní formy souhlasu. Majitel pozemku je nucen strpět veřejné užívání a umožnit tak uživatelům v rámci zákona užívat jeho věc. Jedná se tak o jisté veřejnoprávní omezení vlastnického práva ve veřejném zájmu.

Základní právní kámen pro veřejné užívání lesa či krajiny je čl. 14 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (zkratka „LZPS“), dle kterého „*Svoboda pohybu a pobytu je zaručena.*“ Toto ustanovení umožňuje komukoliv na území České republiky se pohybovat po celém území ČR v případech, kdy tím nejsou omezené nedotknutelné svobody jiných, výkonu státní moci, anebo v případě zájmu ochrany obyvatel (jako např. v době pandemie COVID-19, nutné omezení pohybu z důvodu zamezení šíření nákazy.⁶) Tyto případy omezení musí být uvedené v zákoně a je nutno postupovat podle zákona.⁷

K pramenům veřejného užívání lesa a krajiny je nutno zařadit Zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích a o změně některých zákonů, a Zákon č. 114/1992 Sb., zákon o ochraně přírody a krajiny, Zákon č. 254/2004 Sb., o vodách a o změně některých předpisů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o vodách), anebo Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

Veřejné užívání lesa podrobněji upravuje § 19 a následující lesního zákona. Dle ustanovení § 19 má každý právo vstupovat do lesa, a to na vlastní nebezpečí, sbírat tam pro vlastní potřebu lesní plody a suchou na zemi ležící klest. Zároveň je povinen les nepoškozovat, nenarušovat prostředí a dbát pokynů vlastníka, nájemce lesa a jeho zaměstnanců.

Les je odjakživa považován za jakýsi „neomezený“ obnovitelný přírodní zdroj. Lesní zákon upravuje možnost pro vlastní potřebu sbírat na zemi ležící suchou klest. Této možnosti, především v dobách energetické krize, využívá čím

⁵ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 223.

⁶ Vláda od 1. března 2021 do 21. března 2021 až na výjimky zakázala pohyb občanů mezi okresy a zároveň omezila volný pohyb osob mezi 21. a 5. hodinou.

⁷ Čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

dál více lidí. S lesním hospodářstvím se také pojí termín takzvané samovýroby dřeva, kdy vlastník lesa umožní na základě soukromoprávního vztahu fyzickým osobám vstup do lesa za účelem zpravidla nahodilé těžby dřeva⁸ pro osobní potřebu. Jedná se tak o jistou formu zvláštního užívání lesa. Bohužel čím dál častější jsou případy, kdy již natěžené a odležené dřevo je zcizeno přímo z lesa.

Hlavním cílem této práce je analýza právní úpravy veřejného užívání lesa a jeho zákonných omezení, se zohledněním právní a rozhodovací praxe, analyzovat možné nedostatky aktuální právní úpravy, a poukázat na možné oblasti, které by v rámci veřejného užívání lesa a lesnické legislativy jako celek bylo třeba v blízké budoucnosti upravit. Vzhledem ke komplexnosti institutu veřejného užívání je mým cílem také čtenáři zpočátku přiblížit a charakterizovat veřejné užívání jako celek.

V této práci se budu věnovat pojmu veřejného užívání, jeho definici a rozdělení na obecné užívání, zvláštní užívání a užívání veřejných ústavů. S veřejným užíváním se také pojí jisté veřejné subjektivní právo adresátů a soukromoprávní instituty umožňující užívání cizí věci, stejně tak omezení vlastnického práva ve veřejný prospěch, kterého může být docíleno pouze na základně daných právních předpisů několika způsoby.

Dále se budu věnovat přesnějšímu vymezení pojmů les, veřejného užívání lesa, obecnému užívání lesa, zvláštnímu užívání lesa, a druhům omezení práva na veřejné užívání lesa, mezi které patří ochranná pásma liniových staveb, formy ochrany přírody, jakými jsou především chráněné krajinné oblasti či národní parky, a obory podle mysliveckého zákona.

Poslední kapitolou této práce je pojmenovaná „Lesnická legislativa na rozcestí,“ a bude se věnovat především rozporu v užívání legislativy chránící les a krajinu správními orgány. Svůj prostor také dostane dnes čím dál častěji diskutovaný pojem agrolesnictví a jeho nedokonalé právní vymezení.

⁸ Podle §2 písm. n) lesního zákona se jedná o těžbu prováděnou za účelem zpracování stromů suchých, vyvrácených, nemocných nebo poškozených.

1. Vymezení pojmů Veřejného užívání.

V této kapitole rámcově shrnuji právní teorii, která se přímo týká veřejného užívání, případně omezení práva veřejného užití lesa, respektive pozemků určených k plnění funkce lesa a využívání infrastruktury na těchto pozemcích.

Veřejné užívání je právní režim, který umožňuje všeobecný přístup předem neomezenému okruhu osob k užívání určité věci, resp. veřejného statku, anebo materiálního statku.⁹ V rámci právního dualismu tento institut řadíme mezi veřejné právo. Do veřejného užívání lze zařadit v širším měřítku i veřejné ústavy, jejichž uživatelé se nazývají destinatáři.

Pojem věc je upravený v občanském právu, přesněji v ustanovení §489 občanského zákoníku, kde je uvedeno, že věcí v právním slova smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí. Věc užívaná v rámci veřejného užívání je tak věcí veřejnou. Důležité je také zmínit, že užitečnost není založena na základě vlastnictví k věci, ale na základě možnosti vyplývající z veřejného práva. Uživatelem věci je tak osoba odlišná od vlastníka z pohledu soukromého práva.¹⁰

Odborná literatura se liší v definici pojmu veřejného užívání. Obecně však všechny definice zahrnují jisté společné znaky, a to:

- jedná se o předmět veřejného zájmu,
- užívání má předem stanovený účel,
- k užívání dochází před neomezeným okruhem osob,
- uživatelům je užívání ku prospěchu.

Veřejné užívání není pouze jednodruhové, vzhledem k rozmanitosti institutu je třeba rozdělit na několik částí, respektive na se dělí na:

- obecné, které ze zákona je určené nejširšímu okruhu uživatelů,
- zvláštní, jehož obsah překračuje rámec základního obecného užívání, a
- užívání veřejných ústavů.

⁹ Definice se liší podle autora, D. Hendrych mluví o veřejném užívání materiálních statků, M. Kopecný užívá pojmu „věc.“

¹⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 223.

Ve veřejném právu má veřejné užívání důležité místo a jedná se o institut nejenom v právním řádu České republiky, ale o zaběhlou část kontinentální právní kultury. I přes tento fakt není veřejné užívání jednotně kodifikované v jednom zákoně, jako například správní řízení ve Správním řádu (správní řízení je speciálně upravené v řadě norem správního práva, většina, až na výjimky, podpůrně používá správní řád v oblastech, které nejsou zvláštní pro daný typ správního řízení).

Každý zákon, který zakládá jistou formu veřejného užívání, si tento institut upravuje podle potřeby. Jednotná definice veřejného užívání také neexistuje a musíme se spoléhat na odbornou literaturu a judikaturu soudů. Všechna zákonná zmocnění k veřejnému užívání ale obsahují jisté charakteristické společné znaky, které se v tomto právním institutu vyskytují a byly uvedené výše.

Obsah užívání tak vyplývá ze zákona, prováděcích předpisů, anebo vnitřního předpisu příslušného veřejného ústavu.¹¹ V případě zvláštního užívání může užívání předcházet správní řízení nebo forma souhlasu anebo povolení.

Veřejné užívání se dělí na veřejné užívání, zvláštní užívání a užívání veřejných ústavů. V následujících kapitolách tak rozeberu subjekt a předmět veřejného užívání a jeho jednotlivé druhy.

1.1. Subjekt a předmět veřejného užívání

Veřejné užívání má jako právní vztah své typické subjekty, předmět, a obsah. Stejně tak ho právní nauka a praxe dělí na jednotlivé druhy, která mají svá specifika.

1.1.1. Subjekt veřejného užívání

Subjekty se liší v závislosti na druhu veřejného užívání. Subjektem obecného užívání je neomezený okruh uživatelů. Uživatelem může být tak kdokoliv, v některých případech ten, kdo splňuje stanovené hmotněprávní předpoklady, neboli způsobilost být uživatelem.

¹¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 225.

V případě zvláštního užívání může být oprávněná pouze osoba, která je ke zvláštnímu užívání oprávněna ze správního aktu, který jí uděluje souhlas nebo povolení ke zvláštnímu užívání.

Je potřeba také zmínit, že za uživatele v právním smyslu se považuje pouze přímý uživatel, nikoliv osoby mající prospěch z veřejného užívání.¹²

1.1.2. Předmět veřejného užívání

Předmětem veřejného užívání jsou věci, resp. veřejné statky. Veřejný statek je však soukromoprávní termín upravený § 490 OZ jako „*Věc určená k obecnému užívání...*“ jimiž mohou být jak přírodní statky, tak věci vytvořené nějakou činností.

V praxi se jedná o věci, které jsou každodenní součástí života osob v České republice. Nauka pak zpravidla uvádí následující veřejné statky:

- Voda,
- pozemní komunikace,
- veřejná prostranství,¹³
- krajina,
- les,
- ovzduší, světelná, sluneční, větrná energie,
- radiové spektrum.

Veřejné užívání pozemních vod je upravené zákony č. 254/2001 Sb., vodní zákon a zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (ZOPK). Některé veřejné statky, které jsou předmětem veřejného užívání, jsou ve vlastnictví osob veřejného práva. Například dálnice a silnice I. třídy jsou ve vlastnictví státu, silnice. II. a III. třídy ve vlastnictví krajů, místní komunikace a veřejná prostranství jsou pak zpravidla ve vlastnictví obcí. Veřejné užívání pozemních komunikací upravuje zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, a zákon 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích.

¹² HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 224.

¹³ Veřejným prostranstvím jsou dle § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích: „*všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru*“.

Naopak ovzduší, světelná, sluneční a větrná energie, či rádiové spektrum jsou veřejné statky, které nepatří zpravidla nikomu. Platná právní úprava se tak soustřeďuje pouze na úpravu zvláštního užívání. Jako příklad lze uvést vypouštění spalin do ovzduší, které se navíc rozděluje na formu obecnou a zvláštní podle toho, zda je potřeba povolení státu k vypouštění látek do ovzduší.¹⁴

Veřejné užívání se může vztahovat i na věci ve vlastnictví soukromé osoby. Příkladem může být veřejné užívání veřejných prostranství, účelových komunikací, či právo průchodu pasáží. Zpravidla se jedná o projev vůle vlastníka, který zřídil věcné břemeno veřejného užívání.¹⁵

U některých věcí vůbec nezáleží na tom, kdo je vlastníkem, ten musí za splnění zákonných podmínek veřejné užívání strpět. Za příklad uvedu veřejné užívání lesa, které se vztahuje jak na lesy v soukromém vlastnictví, tak ve vlastnictví státu nebo obcí.

Veřejné užívání je upravené i v případě práva na vstup do krajiny. Podle ustanovení § 63 odst. 2 ZOPK má... „Každý (...) právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv při výkonu tohoto práva. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.“

Zákon tak nepřímou stanovuje, že právo na volný průchod krajinou se nevztahuje na pozemky ve vlastnictví fyzických osob. Zároveň uživatel práva nesmí nikomu způsobit škodu (například poškodit oplocení nebo movitý majetek na pozemku), průchod nesmí zasahovat do práv osobnostních garantovaných zákonem (jedná se například o právo na soukromí podle čl. 7 odst. 1 LZPS), zasahovat do sousedských práv (například omezení hluku, prachu a kouře podle § 1013 odst. 1 OZ), a „procházející“ musí respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka anebo nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.¹⁶

¹⁴ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší upravuje limity a formu povolení orgánů ochrany ovzduší u stacionárních znečišťovatelů ovzduší podle § 12; zpravidla se jedná o provozy překračující imisní limity stanovené přílohou zákona o ochrany ovzduší.

¹⁵ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 223.

¹⁶ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 223.

Odstavec 3 toho samého ustanovení naopak stanovuje, že právo na volný průchod se nevztahuje na zastavěné či stavební pozemky, dvory, sady, vinice, dále pak na ornou půdu, louky a pastviny v době sklizní, kdy mohou být poškozené plodiny a rostliny určené ke sklizni. Pastviny jsou vyloučené z práva volného průchodu v době pastvy hospodářských zvířat.¹⁷

V případě, kdy se vlastník nebo nájemce rozhodne pozemek oplotit nebo ohradit, musí umožnit volný průchod přes pozemek¹⁸, a to pomocí např. branky nebo zřízením stezky na vhodném místě.

S tím může zdánlivě souviset i soukromoprávní institut omezení vlastnického práva v podobě nezbytné cesty. Jedná se o věcné břemeno, které spočívá v tom, že v případě, kdy nemovitost není napojená na veřejně přístupnou cestu a nelze ji tak řádně užívat či na ní hospodařit, může vlastník nemovitosti žádat o zřízení nezbytné cesty vedoucí k jeho pozemku.¹⁹ Vzhledem k tomu, že okruh adresátů je omezen pouze na vlastníky dotčených nemovitostí, nemá dle mého názoru tento soukromoprávní institut příliš společného s veřejným právem na vstup do krajiny.

1.2. Dělení veřejného užívání

Jak bylo již zmíněno výše, veřejné užívání se nejčastěji dělí na obecné užívání, zvláštní užívání, a užívání veřejných ústavů. Hlavními rozdíly jsou především nutnost souhlasu nebo správního aktu předcházejícímu samotnému užívání a právní režim veřejného užívání. V následujících kapitolách tak za účelem poskytnutí úplného náhledu do problematiky veřejného užívání shrnu charakteristiky jeho jednotlivých druhů.

1.2.1. Obecné užívání

Obecné užívání je nejzákladnější druh veřejného užívání. Lze ho charakterizovat jako způsob užívání věci předem určeným způsobem, předem neurčeným okruhem osob. Ke vzniku obecného užívání je třeba předchozího zákonného zakotvení, nebo v případech soukromého vlastnictví věci udělení

¹⁷ § 63 odst. 3 ZOPK.

¹⁸ § 63 odst. 4 ZOPK.

¹⁹ § 1029 odst. 1 OZ.

souhlasu k obecnému užívání, neboli věnováním, pokud s tím zákon spojuje vznik obecného užívání.²⁰

Obecné užívání také charakterizoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 6. 2011, č. j. 22 Cdo 3158/2009, a to jako... „*nevýlučné užívání statku odpovídající jeho určení, pro které je charakteristické, že vzniká předem neurčenému okruhu uživatelů, tedy nejde o soukromá práva konkrétních osob k cizí věci (věcná břemena), a vzniká přímo ze zákona.*“

Obsahem je tak užívání věci, obvyklé podle účelu konkrétní věci, které se obecné užívání týká. Samotný obsah vychází především ze zákona, resp. prováděcích předpisů veřejného práva, a to jak formou pozitivního vymezení obecného užívání, tak i v podobě zákazů.²¹

Důležité je také zmínit roli veřejné správy v obecném užívání. Pomocí správního dozoru tak dohlíží na ničím nerušené obecné užívání a v případě nutnosti ho také může regulovat.²² Obecné užívání může být dočasně vyloučeno nebo omezeno, a to buď opatřením obecné povahy²³ nebo správním aktem, a to na základě zákonného zmocnění. Za příklad uvedu ustanovení § 19a odst. 1 zákona o pozemních komunikacích: „*Silniční správní úřad opatřením obecné povahy dočasně zakáže nebo omezí stání nebo zastavení silničních vozidel na místní komunikaci nebo průjezdním úseku silnice nebo na jejich části, je-li to nezbytné z důvodu zajištění bezpečnosti státu, veřejného pořádku, bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, stavebních prací nebo údržby nebo z důvodu přírodních katastrof nebo jiných mimořádných událostí a odstraňování jejich následků.*“

Z obecného užívání lze také dočasně vyloučit konkrétního uživatele, skupinu uživatelů nebo všechny uživatele, a to z důvodu ochrany věci určené k obecnému užívání, nebo také z důvodu údržby či opravy, bezpečnosti osob nebo majetku, také pokud jinému subjektu bylo udělené povolení k zvláštnímu užívání.²⁴ Stejně tak je uživatel limitován aktuálním stavem věci a podmínkami, za jakých má věc užívat. Například podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona

²⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 223.

²¹ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). s. 220.

²² MÁCHA, Aleš. *Veřejné věci a jejich právní povaha*. *Právní rozhledy*, 2016, č. 17. s.363-367

²³ Opatření obecné povahy je způsob závazného postupu správních orgánů, které není právním předpisem ani rozhodnutím; obecnou úpravu lze nalézt v šesté části správního řádu.

²⁴ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 223-224.

č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (ProvPK) je účastník provozu na pozemních komunikacích povinen... „*chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat, své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu...*“

Pro obecné užívání věci je charakteristické, že je zpravidla bezplatné. Jednotlivé právní normy pak mohou stanovit veřejnoprávní platební povinnosti, a může se jednat buď o formu daně anebo poplatku.^{25 26}

1.2.2. Zvláštní užívání

Co se týče zvláštního užívání, jedná se o speciální formu veřejného užívání, která překračuje meze obecného užívání, a to v podobě nadměrného nebo nepřiměřeného zatížení věci, a může i omezit užívání jinými osobami. Zákonnou definici lze hledat například v ustanovení § 25 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, podle kterého se jedná o „*...užívání dálnic, silnic a místních komunikací jiným než obvyklým způsobem nebo k jiným účelům, než pro které jsou určeny...*“

Z důvodu výše zmíněného užívání věci jiným nebo pro specifické účely určeným způsobem, zvláštnímu užívání zpravidla předchází jistá forma správního aktu, které oprávní uživatele k užívání věci tímto způsobem. Může být také omezeno stejně jako v případě obecného užívání, a zaniknout na základě protiprávního jednání oprávněného.²⁷

Oprávnění je pak následně uděleno jmenovitě určenému uživateli. V tomto oprávnění je následně určen obsah zvláštního užívání. V praxi je pak běžné, že adresátovi jsou dány podmínky a povinnosti ze zvláštního užívání, a to buď ze zákona nebo prováděcího právního předpisu.²⁸

²⁵ Podle §20 ProvPK je užívání pozemní komunikace, kterou určí prováděcí právní předpis a která je označena dopravní značkou označující zpoplatnění, zpoplatněné mýtem anebo časovým poplatkem podle odst. 2 toho samého ustanovení.

²⁶ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 224.

²⁷ STAŠA, Josef. Zvláštní užívání. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

²⁸ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 224.

Zvláštní užívání je vždy podmíněno úhradou správního poplatku za vydání povolení, v některých případech je hrazena spotřeba, užívání nebo zatížení věci. Z praktických příkladů se jedná například poplatek za odebrané množství podzemní vody upravený v ustanovení § 88 vodního zákona. Dále můžu uvést například přepravu nadměrných nákladů po pozemních komunikacích, užívání veřejných prostranství pro akce za podmínky uhrazení poplatku za užívání veřejného prostranství podle § 4 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, anebo znečišťování ovzduší ze stacionárního zdroje, za který je třeba uhradit poplatek za znečišťování ovzduší ze stacionárního zdroje podle § 15 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

1.2.3. Užívání veřejných ústavů

Užívání veřejných ústavů je specifickou částí veřejného užívání. Prof. Kopecký ji uvádí jako samostatný druh veřejného užívání. Užívání veřejných ústavů je dle mého názoru řazeno mezi veřejné užívání z důvodu, že ústavy jako takové *in medias res* mají sloužit co nejširšímu okruhu uživatelů.

Důležité je také určit, jak definovat veřejný ústav. Jedná se o „...*souhrn věcných a osobních prostředků, s nimiž tento nositel veřejné správy disponuje za účelem trvalé služby veřejného významu.*“²⁹ Vzhledem k veřejnoprávní povaze je odlišuje od soukromoprávních korporací fakt, že nemají členskou základnu, ale uživatele, kterým říkáme destináři. Jsou zřizované zpravidla zákonem nebo jiným vrchnostenským aktem, a jejich vnitřní organizace či každodenní činnost je upravená provozním řádem veřejného ústavu, což je forma abstraktního aktu.

Veřejné ústavy mohou být buď samostatné, nebo nesamostatné – rozdíl je v tom, zda mají vlastní právní osobnost (samostatné), nebo se jedná o organizační jednotku právního subjektu a nemá právní osobnost (nesamostatné).³⁰

Vznik práva destináře na užívání veřejného ústavu pak může vzniknout dvěma způsoby – buď je spojen s vydáním správního aktu (např. ředitel střední školy rozhodne o přijetí uchazeče podle § 59 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon), anebo může vzniknout z jiného právně významného úkonu

²⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 65.

³⁰ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 65.

(využívání veřejných knihoven podle zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon). Jejich postavení je v rámci veřejného ústavů rovné.³¹

1.2.4. Rozdíly mezi jednotlivými druhy veřejného užívání v prostředí lesa

Po vyjmenování a charakterizaci jednotlivých druhů veřejného užívání je vhodné, abych shrnul jejich odlišnosti.

První kategorií jsou samotní uživatelé. Rozdíly spořívají především v okruhu uživatelů:

- pro obecné užívání platí, že se týká nejširšího okruhu osob, který navíc není předem určený, a věc může být k dispozici i vícero lidem najednou (např. na veřejné prostranství může najednou „užívat“ velké množství osob). Jediné omezení je pak stav, způsob užívání nebo udělení oprávnění ke zvláštnímu užívání věci,
- zvláštní užívání je typické vymezeným okruhem osob, kterým bylo udělené oprávnění věc užívat na základě správního aktu, a to jednotlivě. Jedná se tak o úzký okruh uživatelů,
- veřejné ústavy jsou specifické tím, že i přes fakt, že mají sloužit co nejširšímu okruhu lidí. Destinatáři jsou také v rovném postavení.

Vznik práva k veřejnému užívání je také kategorií samou o sobě, která odlišuje jednotlivé druhy od sebe následovně:

- oprávnění obecně užívat věc vzniká zpravidla ze zákona, stejně tak je zde možnost takzvaného věnování, se kterým je spojený vznik veřejného užívání;
- zvláštní užívání je podmíněné vznikem oprávnění ze správního aktu, a to z důvodu většího rizika vzniku potenciální škody nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem spojeného se zvláštním užíváním,
- s užíváním veřejných ústavů se opět pojí podmínka vydání správního aktu, navíc oproti zvláštnímu užívání je možný vznik oprávnění na základě jiného právně významného úkonu.

³¹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. s. 65.

Obsahové určení je koncipováno dle mého názoru široce u každého druhu veřejného užívání, resp. rozdíly dle mého názoru spočívají v tom, že:

- obsah obecného užívání je vymezen velmi široce, a to jak zákony, tak prováděcími právními předpisy a podzákonnými právními předpisy,
- zvláštní užívání obsahově vychází ze správního aktu, na jehož základě bylo uděleno oprávnění ke zvláštnímu užívání, stejně tak ale může být vymezené zákonem,
- obsah užívání veřejných ústavů navazuje na obecné užívání, neboli je stanoven zákonem a prováděcími právními předpisy. Specificky, oproti obecnému užívání, může obsah vyplývat z ústavního řádu daného veřejného ústavu.

Poslední kategorií v rámci komparace je zpoplatnění veřejného užívání:

- Obecné užívání je zásadně bezplatné a málokdy se objeví veřejnoprávní platební povinnost, např. zpoplatnění úseku silnice,
- zvláštní užívání hojně využívá institut veřejnoprávního zpoplatnění, uživatel tak hradí poplatek buď za vydání oprávnění, spotřebu nebo zatížení věci,
- veřejné ústavy jsou běžně nezpoplatněné a hrazené buď z rozpočtu zřizovatele, příp. z vlastního rozpočtu. Některé ústavy (např. soukromé střední školy) mohou stanovit povinnost hradit školné.

1.3. Soukromoprávní instituty opravňující k užívání cizí věci v komparaci s veřejným užíváním

Jak již bylo výše zmíněno, veřejné užívání se nemusí týkat čistě jen věcí veřejných, ale také věcí v soukromém vlastnictví (především pozemků). Samotné soukromé právo v České republice zná řadu institutů, pomocí kterých vlastník umožní užívání své věci jiným osobám. Jejich shrnutí je dle mého názoru důležité z důvodu, že se určité charakteristiky veřejného užívání prolínají s charakteristikami soukromoprávních institutů opravňujících užívání k cizí věci.

Mezi takové instituty patří věcná práva k věcem cizím, neboli služebnosti, stejně tak závazkové právo umožňuje na základě smlouvy užívat cizí věc (výpůjčka, výprosa, nájem, pacht). Soukromé právo umožňuje vybočit

ze zákonných „mantinelů“, pokud to však zákon umožňuje. Taková ujednání navíc musí respektovat veřejný pořádek, respektive veřejnoprávní zákazy a příkazy.³²

V kapitole zabývající se předměty veřejného užívání jsem zmínil také právo nezbytné cesty, kterým je zřízena cesta. Soukromá cesta není běžně určena k veřejnému užívání. Zřízené věcné břemeno ve prospěch třetí osoby zpravila nezakazuje vlastníkovu poskytnout právě například zmíněnou cestu, předpokladem je, že uvedená služebnost nebude zabraňovat veřejnému užívání zatížené věci.³³ Následně se tato dohoda v písemné formě vloží do katastru nemovitostí a pozemková služebnost se zapíše do katastru nemovitostí. Jedná se pak o účelovou komunikaci podle zákona o pozemních komunikacích.³⁴ Nad rámec toho se může cesta například pronajmout.

V případě, kdy vlastník nemovitosti nemá přístup z veřejné komunikace, občanský zákoník mu dává možnost o žádání zřízení nezbytné cesty, která souvisí se zvyše zmíněnými služebnostmi a závazky. Pokud se tak vlastníci pozemků nedomluví, může se vlastník bez přístupu k pozemku domáhat nezbytné cesty buď cestou občanskoprávních soudů, nebo právo cesty přes cizí pozemek může zřídit stavební úřad, obojí na základě výslovného zákonného zmocnění – pak se jedná o legální věcné břemeno ve formě služebnosti stezky nebo cesty.³⁵

V neposlední řadě musí podle § 1029 odst. 2 OZ „...být dbáno, aby soused byl zřízením nebo užíváním nezbytné cesty co nejméně obtěžován a jeho pozemek co nejméně zasažen. To musí být zvlášť zváženo, má-li se žadateli povolit zřízení nové cesty.“

Občanský zákoník také umožňuje takzvanou výprosu, kdy vlastník věci přenechá věc bezplatně k užívání, a to bez ujednání doby nebo účelu.³⁶ Takové ujednání může být uzavřené i konkludentně nebo mlčky.³⁷

³² VOMÁČKA, V., KNOTEK, J., KONEČNÁ, M., HANÁK, J., DIENSTBIER, F., PRŮCHOVÁ, I. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 493.

³³ MÁCHA, Aleš. *Veřejné užívání jako omezení vlastnického práva*. *Právní rozhledy*, 2015, č. 10, s. 363-368.

³⁴ KOČÍ, R. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. Praha: Leges, 2015, s. 78.

³⁵ KOČÍ, R. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. Praha: Leges, 2015, s. 81-83.

³⁶ § 2189 OZ.

³⁷ § 1756 OZ.

V případě obecného užívání veřejné účelové komunikace se musí předpokládat užívání komunikace kýmkoliv, pokud není explicitně veřejnosti zakázáno cestu užívat např. závorou nebo značením. Je důležité zmínit, že zákon explicitně neurčuje povinnost zakázat vstup veřejnosti na pozemek v případě, kdy vlastník nechce, aby byla například cesta užívána veřejností. Podle Nejvyššího správního soudu „...*takový výklad nemá svou oporu v zákoně, přičemž je také v rozporu s ustálenou judikatorní praxí stanovující základní znaky veřejně přístupných účelových komunikací. Pouhá neexistence výslovného zákazu užívání komunikace nemůže znamenat, že je cesta komukoliv veřejně přístupná. Pro naplnění obecného užívání komunikace je třeba prokázat, že dotčený pozemek může být a je fakticky kýmkoliv bezplatně obvyklým způsobem používán pro určené účely.*“³⁸ Pokud ale vlastník cesty povolil užívání jen omezenému okruhu osob (např. rodině bydlící na pozemku, ke které vede nezbytná cesta) v případě výprosy, jedná se o soukromou cestu.³⁹

Obecné užívání lesa dle mého názoru nelze považovat za věcné břemeno. Povinnosti vlastníka lesa (především povinnost něco strpět) sice mohou naplňovat znaky věcného břemene, rozdíl je však ve veřejnoprávní povaze. Zákonná úprava také nevychází z norem soukromého práva, ale z právních předpisů veřejné povahy. Věcná břemena se také zřizují v zájmu jiné předem určené osoby, na rozdíl od obecného užívání, které je pro předem neurčený okruh osob.

1.3.1. Omezení vlastnického práva z důvodu veřejného užívání

Vlastnické právo je v dnešním světě bráno jako absolutní lidské právo, které je neomezené a neomezitelné. Základní právní kámen lze hledat v ustanovení Listiny základních práv a svobod, podle které... „*každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.*“⁴⁰

Ve článku 4 Listina umožňuje zákonná omezení základních práv a svobod. Taková omezení ale nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena, a mohou být pouze ze zákonem stanovených důvodů.⁴¹

³⁸ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2013, čj. 1 As 63/2013-49.

³⁹ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2013, čj. 1 As 63/2013-49.

⁴⁰ Čl. 11 odst. 2 LZPS.

⁴¹ Čl. 11 odst. 3 LZPS.

Mezi výkonu vlastnického práva je, že nesmí vést k poškozování lidského zdraví, přírody a životního prostředí nad míru stanovenou zákonem. Podle Listiny tak je poměrně jednoznačné uplatnění a rozvedení zásady legální licence zakotvené v čl. 2 odst. 4 Ústavy: „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“ Jistá forma znečištění v mezích zákona je tak legální, a to z důvodu, že téměř každá lidská činnost za sebou zanechává stopu ve formě znečištění životního prostředí.⁴²

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí dále upravuje tento termín tak, že se jedná o „...vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí. (...) Poškození životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.“⁴³ Někteří autoři mluví o terminologické kolizi obou definicí. Dle mého názoru se však jedná pouze o doplňující ustanovení ve vztahu k Čl. 11 odst. 3 LZPS na základě toho, že zákon o životním prostředí dále odkazuje na zvláštní předpisy týkající se ochrany životního prostředí (zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o ochraně ovzduší...).

Zákonodárce tak může přijmout opatření představující meze výkonu vlastnického práva, jejichž účelem je ochrana obecných zájmů, mezi něž patří právě i veřejné užívání. Za stanovení zákonných mezí pak vlastníkově nenáleží náhrada.⁴⁴

Je ale možné, aby omezení vlastnického práva může bylo tak významné, že představuje pro vlastníka nepřiměřené zatížení. Listina v tomto případě stanovuje, že vlastníkově přísluší za takovéto omezení náhrada dle čl. 11 odst. 4 LZPS.⁴⁵

Podrobněji se k rozlišení omezení bez náhrady a za náhradu vyjadřoval Ústavní soud ve Sdělení pléna Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS st. 27/09 (136/2009 Sb.). následovně:

⁴² KOCOUREK, T. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, s. 20.

⁴³ § 8 zákona o životním prostředí.

⁴⁴ KOCOUREK, T. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, s. 21.

⁴⁵ Podrobnější právní úpravu lze nalézt v zákoně č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění.

„Podle čl. 11 odst. 4 Listiny se připouští nucené omezení vlastnického práva ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu. Uvedený článek nelze vykládat jako základní právo na náhradu za jakékoliv omezení vlastnického práva stanovené zákonem. Obsah ústavně garantovaného práva vlastnit majetek ve smyslu čl. 11 Listiny, jakož i práva pokojně užívat majetek podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod totiž není bezbřehý a podléhá řadě omezení, jež lze z hlediska ústavní garance považovat za imanentní jeho ústavnímu a potažmo zákonnému vymezení. To znamená, že zákon může obecně stanovit meze vlastnického práva, aniž by takovéto omezení bylo spojeno s právem na náhradu. Nucené omezení vlastnického práva, jakož i vyvlastnění podle čl. 11 odst. 4 Listiny tak je třeba vztáhnout pouze na určité kvalifikované případy omezení. Aniž by Ústavní soud považoval za nezbytné vymezit znaky takového kvalifikovaného omezení vyčerpávajícím způsobem, lze v obecné rovině dovodit, že jedním z těchto znaků je omezení vlastnického práva jdoucí nad rámec povinností, které zákon obecně stanovuje pro všechny subjekty vlastnického práva za dodržení principu rovnosti. Nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny totiž představuje omezení vlastnického práva konkrétního vlastníka nad rámec omezení, jež vyplývají obecně pro subjekty vlastnického práva, resp. které dopadají jen na část vlastníků, toto nerovné postavení je však v souladu s principem rovnosti v důsledku existence skutečností tuto nerovnost dostatečným způsobem odůvodňujících. Uvedené lze demonstrovat na příkladu tzv. legálních věcných břemen, kdy povinnost strpět např. stavbu sloupu elektrického vedení na svém pozemku je třeba považovat za omezení nad rámec obecných omezení vlastnického práva plynoucích ze zákona, které se dotýká jen některých vlastníků, kteří své „znevýhodnění“ nemohou svým projevem vůle ovlivnit. Skutečnost, že právě v jejich případě dojde k omezení, přitom není dána z povahy věci, ale v důsledku konkrétního posouzení příslušného orgánu veřejné moci, na jehož základě k takovému omezení dojde.“

Rozdíly jsou pak dané v tom, že omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny mají za následek vyloučení realizace vlastnického práva v některé ze složek nebo dochází k nerovnosti mezi různými vlastníky obdobných pozemků. Omezení navíc podle odstavce 4 jsou ukládána správním aktem určitému

vlastníkovi.⁴⁶ V případech podle čl. 11 odst. 3 takovéto důsledky nenastávají.⁴⁷ Navíc omezení bývá určené často ze zákona.

Obecně se dá říci, že veřejné užívání je institut omezující právo věc užívat, a vlastník věci je povinen strpět její užívání jinými osobami. Například podle § 19 odst. 1 lesního zákona je vlastník povinen strpět vstup osob do jeho lesa, sběr lesních plodů a na zemi ležící klest. Stejně tak má zakázáno oplocovat les z důvodů vlastnických nebo za účelem omezení obecného užívání lesa.⁴⁸

Z praxe jsou formy omezení vlastnického práva především územní plánování a územní opatření podle stavebního řádu, vyvlastnění vedené podle zákona 184/2006 Sb., o vyvlastnění ve veřejném zájmu, ochrana pozemků k plnění funkcí lesa, ochranná pásma vody, ochranu zemědělského půdního fondu, nebo jiné formy ochrany přírody (Chráněné krajinné oblasti, národní parky, přírodní rezervace, výrazné krajinné prvky atd.).

⁴⁶ KOCOUREK T. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, s. 29.

⁴⁷ KOCOUREK T. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012, s. 29.

⁴⁸ § 32 odst. 8 LesZ; výjimkou jsou lesní školky, oplocení zřízeného k ochraně lesních porostů před zvěří a oplocení obor nebo farmových chovů zvěře.

2. Právní úprava veřejného užívání lesa

Následující kapitola je hlavní částí této diplomové práce. Budu se věnovat právnímu vymezení pojmu „Les“, základním podmínkám a definicím jednotlivých druhů veřejného užívání lesa nebo jeho omezením a právnímu kontextu konkrétních opatření, které upravují veřejné užívání lesa. Část této kapitoly se bude zabývat dnes velmi aktuální problematikou liniových staveb a ochranných pásem liniových staveb, lesním cestám, a stavbám pro plnění funkce lesa. Stejně tak důležitá je otázka způsobů ochrany přírody, které omezují veřejné užívání lesa. Tato problematika je v praxi mnohem komplikovanější, než se může na první pohled zdát.

2.1. Les

V úvodu této práce jsem vymezil obecnější definici pojmu les, pro upřesnění ji zopakuji – lesem nazýváme území porostlé stromy, i keři, nebo polokeři, proto mluvíme o porostech (lesní porost) při odbornějších popisech. V právním prostředí je les definován jako pozemek určený k plnění funkce lesa (PUPFL). V České republice dosti pravděpodobně není osoba, která se v rámci svého života nikdy neseťkala s lesem, a proto se může zdát, že zákonné vymezení pojmu lesa bude pevné a směrodatné. Nicméně při podrobném zkoumání a analýze celé problematiky PUPFL jsem došel k závěru, že jde o problematiku velmi právně složitou a v některých případech i nepevnou.

O to je zajímavější, že zákon č. 61/1977 Sb., o lesích, paradoxně nedefinoval pojem les. Zákon pouze vymezoval, co znamená lesní půdní fond („*pozemky, které jsou trvale určeny k plnění funkcí lesů*“⁴⁹) a význam pojmu lesní porosty („*pozemky porostlé lesními dřevinami, které slouží k plnění funkcí lesů*“)⁵⁰. Přitom přímo první paragraf zákona o lesích z roku 1977 uvádí adresáta do zákonné úpravy takto:

„Lesy jsou jedním z největších bohatství naší vlasti, jsou jednou ze základních složek životního prostředí a poskytují trvalý zdroj dřeva pro národní hospodářství. Lesy ovlivňují a zlepšují podnebí, vodní a půdní poměry, vytvářejí přirozené prostředí pro mnohé druhy rostlin a živočichů i jejich společenstev, uchovávají přírodní krásy a jsou též zdrojem zdraví a osvěžení obyvatelstva.“ Na tom samozřejmě nelze stavět následnou judikaturu a správní řízení.

⁴⁹ § 2 odst. 1 zákona 61/1977 Sb, o lesích.

⁵⁰ § 2 odst. 1 písm. a) zákona 61/1977 Sb, o lesích.

Proto bylo třeba hledat definici pojmu les v odborné literatuře. Nejpresnější vymezení, jsem našel v komentáři z roku 1980. Jedná se o... „rozsáhlý soubor rostlin převážně stromovitého vzrůstu, dále živočichů a podmínek prostředí tvořících dialektický celek...⁵¹“.

Právní terminologický nedostatek vyřešil „nový“ lesní zákon č. 289/1995 Sb. Podle toho se tak lesem rozumí lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa.⁵² Lesními porosty jsou stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa⁵³, a funkcemi lesa se rozumí přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na produkční a mimoprodukční.⁵⁴ Za produkční funkci se uvádí nejčastěji produkce dřeva, ale můžeme sem zařadit i produkci lesních plodů. Mezi funkce mimoprodukční literatura řadí funkce ochrany půdy a vody. Dále sem řadí krajinnou, klimatickou a rekreační funkci.⁵⁵

Důležité je také zmínit, že lesní zákon pracuje s pojmem „pozemky určené k plnění funkcí lesa“ (PUPFL) v § 3. Jedná se o nový termín oproti staré úpravě, který nahradil pojem „lesní půdní fond“ a zákon PUPFL rozděluje do dvou skupin.

Lesní pozemky jsou pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, dále také lesní průseky a nezpevněné lesní cesty do čtyř metrů šířky a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů podle lesního zákona.

Základní podmínkou je, aby tyto pozemky nebyly v katastru nemovitostí vedené jako součást zemědělského půdního fondu podle zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Tyto pozemky musí být kategorizované v katastru nemovitostí jako lesní pozemky podle § 3 odst. 2 zákona č. 256/2013 Sb., katastrální zákon. Například pokud tak došlo k samovolnému zalesnění travnatého porostu nebo orné půdy náletovými dřevinami, nejedná se z

⁵¹ ŠILAR, Jiří a kol. *Lesní zákon a související předpisy*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1980, s. 17.

⁵² §2 odst. 1 písm. a) LesZ.

⁵³ §2 odst. 1 písm. b) LesZ.

⁵⁴ §2 odst. 1 písm. c) LesZ.

⁵⁵ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 4.

právního hlediska o PUPFL, neboť pozemek je stále evidován jako součást zemědělského půdního fondu.⁵⁶

Za jiné pozemky považuje zákon zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace neboli hole, s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací či lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství. Orgán státní správy lesů⁵⁷ může u jiných pozemků podle lesního zákona nařídít označení jejich příslušnosti k pozemkům určeným k plnění funkcí lesa.⁵⁸ Ten také v případě pochybností rozhoduje o tom, zda jde o pozemky určené k plnění funkcí lesa.⁵⁹

Zákon pokračuje v negativním vymezení pojmu „pozemky určené k plnění funkcí lesa“. Lesem dle § 3 odst. 2 LesZ nejsou školky a plantáže lesních dřevin založené na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa. O zařazení mezi PUPFL může sám vlastník pozemku požádat u orgánu státní správy lesů, nebo také i jiná osoba, která by na tomto rozhodnutí měla zájem, ale pouze se souhlasem vlastníka.⁶⁰ Nesmí se však jednat o pozemky, které jsou součástí zemědělského půdního fondu, pak by musel s přeměnou na PUPFL souhlasit i orgán ochrany zemědělského půdního fondu. Z praxe můžu zmínit případy, kdy vlastník pozemku má na nevyužívaném zemědělském pozemku plantáž s rychle rostoucími dřevinami určenými na štěpku (například topol) nebo plantáž s vánočními stromky.

Poslední zákonnou definici lesa, kterou uvedu, pochází ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Dle ustanovení §3 odst. 1 písm. b) je les významným krajinným prvkem neboli ekologicky, geomorfologicky a esteticky hodnotná část krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. Dále mezi významné krajinné prvky zákon řadí rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy, jiné části krajiny, které zaregistruje orgán

⁵⁶ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 6.

⁵⁷ Orgánem státní správy lesů se myslí podle §43 odst. 3 LesZ obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

⁵⁸ §3 odst. 1 písm. b) LesZ.

⁵⁹ §3 odst. 3 LesZ.

⁶⁰ §3 odst. 4 LesZ.

ochrany přírody jako významný krajinný prvek.⁶¹ Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.⁶²

Právní řád České republiky tak lesům dává dvojí ochranu – podle LesZ je les chráněn jako národní bohatství, tvořící nenahraditelnou složku životního prostředí.⁶³ Použití pozemků tak musí co nejméně narušovat hospodaření v lese, plnění jeho funkcí a musí být využíván pouze tak, aby nebyla narušena jeho obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jeho stabilizační funkce.⁶⁴ ZOPK proti tomu stanoví, že k zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takový zásah zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Za takový zásah lze považovat umístění stavby, pozemkové úpravy, změny kultur pozemků, odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží, nebo také těžba nerostů.⁶⁵

Lze tak z platné zákonné úpravy vyvodit, že les je považován nejen zákonodárcem za nenahraditelnou součást ekosystému, která musí být za každou cenu ochraňována a je třeba o ni pečovat s náležitou péčí. Mnohost úpravy ochrany lesů také bohužel znamená, že veřejné orgány si mohou v praxi zvolit „způsob“ ochrany podle vlastního uvážení, a to vzhledem k tomu, že lesní zákon a zákon o ochraně přírody a krajiny poskytují odlišné způsoby ochrany. Tomuto tématu se budu věnovat v diplomové práci později.

2.1.1 Kategorizace lesů

Další kategorizace lesů vychází přímo z lesního zákona. Ten v § 6 člení lesy do tří kategorií podle funkce, a to na lesy ochranné, lesy zvláštního určení a lesy hospodářské. Pokud je les do určité kategorie zařazen, neznamená to, že má pouze plnit tu danou předepsanou funkci, ale pokud určitý les svým charakterem a předpoklady naplňuje znaky určité kategorie, mají se v lese nadále podporovat. Této kategorizaci je pak i přizpůsobené lesnické plánování a režim hospodaření v lese.⁶⁶ Dle „Zprávy o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2021“, kterou vydalo Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s Ústavem pro

⁶¹Zákon tím myslí mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy.

⁶² §3 odst. 1 písm. b) ZOPK.

⁶³ §1 LesZ.

⁶⁴ §11 odst. 1 LesZ.

⁶⁵ § 4 odst. 2 ZOPK.

⁶⁶ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 16.

hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, tvoří lesy hospodářské 74,1 %, lesy zvláštního určení 23,9 % a lesy ochranné 2,1 % všech lesů v České republice.⁶⁷

Lesy ochranné jsou lesy, které se nachází na mimořádně nepříznivých stanovištích, jakými jsou sutě, kamenná moře, prudké svahy, strže, nestabilizované náplavy a písky, rašeliniště, odvaly a výsypky, vysokohorské lesy pod hranicí stromové vegetace chránící níže položené lesy a lesy na exponovaných hřebenech, lesy v klečovém lesním vegetačním stupni, a podobné rizikové lokality.⁶⁸ V podstatě se jedná o lesy, které mají za funkci v daném stanovišti erozi a jinému poškození pozemků, dále pak zabránit úniku vody z lokality. O zařazení do kategorie ochranných lesů rozhoduje orgán státní správy lesů na návrh vlastníka lesa nebo z vlastního podnětu.⁶⁹

Do lesů zvláštního určení se řadí lesy v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně, v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod, na území národních parků a národních přírodních rezervací, a zároveň nejsou lesy ochrannými. Dále se zde nachází lesy, u kterých existuje veřejný zájem na zlepšení a ochraně životního prostředí nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa převažuje nad zájmem hospodářsky využívat les.

Dále se jedná o lesy v prvních zónách chráněných krajinných oblastí a lesy v přírodních rezervacích, národních přírodních památkách a přírodních památkách, dále pak lesy lázeňské, příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí, sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce. U těchto lesů může také být zájem na jejich zvýšené půdoochranné, vodoochranné, klimatické nebo krajinnotvorné funkce, mohou být potřebné pro zachování biologické různorodosti, anebo se nacházejí v uznaných oborách a v samostatných bažantnicích. Také je možný jiný důležitý veřejný zájem, který vyžaduje odlišný způsob hospodaření.⁷⁰

⁶⁷ *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2021*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021. s. 56.

⁶⁸ § 7 odst. 1 LesZ.

⁶⁹ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 17.

⁷⁰ § 8 LesZ.

Poslední, a také nejpočetnější kategorií, jsou lesy hospodářské. Zákon zde dal přednost negativnímu vymezení pojmu, a jedná se o lesy, které nejsou řazeny v kategorii lesů ochranných nebo lesů zvláštního určení.⁷¹ U těchto lesů převládá jejich dřevoprodukční hospodářská funkce.

Zajímavostí je že pokud byl les kategorizován jako ochranný nebo zvláštního určení, zákon neumožňuje změnu kategorie. A to ani v případě, kdy důvod pro danou kategorizaci opadnul.⁷²

2.2. Veřejné užívání lesa

Lesy v roce 2021 pokrývaly plochu 2 678 804 hektarů, jedná se o přibližně 34 % plochy celé ČR.⁷³ Co se týče vlastnické struktury, více jak polovinu, resp. 53,79 % z nich je ve vlastnictví státu (drtivou většinu vlastní Lesy ČR), 19,12 % soukromé osoby, 17,18 % obce a města, a zbylých 6,5 % ostatní subjekty, jakými jsou církve a družstva.⁷⁴

Les a jeho funkce byly, a stále jsou ovlivňovány řadou negativních faktorů, které mohou při vysoké intenzitě ohrozit i jeho existenci. Mezi negativní přírodní faktory můžeme zařadit především lesní škůdce rostlinného a živočišného původu, kalamitní situace jako jsou požáry nebo vichřice a v neposlední řadě sucho a úbytek povrchových nebo podpovrchových ploch. V současnosti je největším problémem českých lesů lýkožrout smrkový (*Ips typhographus*). Negativní nepřírodní faktory jsou dány vždy lidskou činností a bohužel v případě lesa nebo životního prostředí, jsou lidské činnosti ovlivňovány téměř vždy ideologií či politikou příslušné současnosti v dané době.

Přírodní faktory tedy zahrnují různorodé přírodní jevy, mnohdy dosahující extrémní intenzity, jako je např. vítr, námraza, sucho či požár. Další, nepřírodní negativní jevy působí lidé. Jedná se například o imise škodlivých látek v ovzduší či nešetrné obecné užívání lesů veřejností. Lze předpokládat, že narůstající četnost

⁷¹ § 9 LesZ.

⁷² DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 20.

⁷³ *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2021*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021. s. 55.

⁷⁴ *Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2021*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021. s. 11.

a intenzita výskytu těchto nepříznivých faktorů zapříčinila vznik potřeby chránit les a lesní prostředí, a to za pomoci právní úpravy.⁷⁵

Základní ochranou, jak již bylo několikrát zmíněno, tvoří Zákon o lesích a Zákon o ochraně přírody a krajiny. Lesní zákon nabízí celou škálu ustanovení, která přímo ukládají práva vlastníkům lesů, lesníkům a návštěvníkům lesa. Podle lesního zákona si každý... „*musí počínat tak, aby nedocházelo k ohrožování nebo poškozování lesů, jakož i objektů a zařízení sloužících hospodaření v lese...Vlastník lesa je povinen usilovat při hospodaření v lese o to, aby nepoškozoval zájmy jiných vlastníků lesů a funkce lesa byly zachovány (plněny rovnoměrně a trvale) a aby byl zachován (chráněn) genofond lesních dřevin. ...Nikdo nesmí bez povolení užít lesní pozemky k jiným účelům, pokud tento zákon nestanoví jinak.*“⁷⁶

Smyslem úpravy veřejného užívání lesa je stanovení pravidel a povinností, resp. regulace chování, a zároveň stanovení činností povolených, omezených, zakázaných. Následující kapitoly definují některé základní instituty, které zákon nabízí k ochraně lesů, národního bohatství.

2.3. Obecné užívání lesa

Veřejnému užívání, přesněji obecnému užívání, se věnuje hlava třetí zákona o lesích. Z hlavy třetí také vyplývá zvláštní užívání lesa, resp. běžně zakázané aktivity, které lze v lese vykonávat se souhlasem vlastníka. Obecné užívání lesa vztahuje se na všechny lesy bez ohledu na vlastníka, jedinou výjimku tvoří vojenské lesy sloužící pro obranu státu podle zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, a lesy v národních parcích a jiných chráněných územích, případně i v ochranných pásmech. Tato omezení vycházejí ze zvláštní právní úpravy. Jak již bylo zmíněno v části o veřejném užívání, obecné užívání lesa je veřejnoprávní omezení vlastnického práva, přičemž jej nelze kompletně považovat za věcné břemeno vzhledem k jeho veřejnoprávní povaze. Obecné užívání se také nevztahuje na místa oplocená nebo označená zákazem vstupu.⁷⁷

⁷⁵ DROBNÍK, Jaroslav. *Ochrana lesa*. In: DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 319-320.

⁷⁶ § 11 LesZ.

⁷⁷ DROBNÍK, J. *Vlastnictví a užívání a ochrana lesních pozemků*. In: FRANKOVÁ, M. a kol. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014, s. 214.

Obecné užívání lesa je zakotvené v §19 odst. 1 lesního zákona. Institut spočívá v to, že každý má právo vstupovat do lesů a sbírat pro vlastní potřebu lesní plody a suchou klest ležící na zemi. Tato poměrně jednoduchá definice je poměrně nedokonalá z několika chybějících detailů.

Zákon totiž přesněji neupravuje tři termíny – co lze považovat za „lesní plody“, co si lze přestavit pod pojmem „klestí“, a jak vymežit množství „pro vlastní potřebu?“

Zákon sice nspecifikuje, čím přesně se myslí lesní plody, ale rychlá návštěva supermarketu nám pomůže s definicí– v oddělení s mraženým ovocem si můžeme povšimnou úhledně poskládaných menších pytlů s označením „lesní směs“ - mix lesních jahod, borůvek, malin, černého a červeného rybízu. V oddělení se sušenými plody pro změnu najdeme lesní směs hub, obsahující hříbky, lišky, klouzáky, a další jedlé lesní houby. Z toho bych vyvodil prostou definici, že lesní plody jsou vše, co roste v lese a může být konzumováno člověkem.

Pojem klestí je třeba charakterizovat z několika důvodů. V době psaní této diplomové práce probíhala v celé Evropě energetická krize, která způsobila prudký nárůst cen ropy, elektřiny a plynu, významných komodit, díky kterým mohou lidé udržovat svá obydlí v příjemných teplotách. Velká část populace, žijící především na venkově, však stále topí v kotlech palivovým dřevem. Cena palivového dřeva také rapidně vrostla z důvodu nárůstu poptávky a nákladů na výrobu. Někteří občané se tak rozhodli chodit do lesů a sbírat na zemi popadané a suché klestí. Tím pádem je třeba vymežit, co přesně mohou sbírat, aby se vyhnuli protiprávnímu jednání, které může mít za následek přestupkové řízení, nebo spory s vlastníkem lesa.

Lesy ČR definovaly pojem klestí jako „...na zemi ležící ... větve nebo zbytky vršků stromů. Hranice je stanovena zhruba na 7 cm v průměru. Pokud má větev větší průměr, už se jedná o dříví, ne o klest, a to je možné jen koupit...“⁷⁸

Jak je z výše uvedeného patrné, nelze považovat za klestí například popadané stromy nebo silnější větve, nemluvě o kácení suchých dřevin (což je činnost probíhající v rámci takzvaných prořezávek) s ohledem na § 19 odst. 1

⁷⁸ *Jaké dřevo mohu brát z lesa zadarmo na otop, je to vůbec možné?* In: *Obecné dotazy čtenářů* (Lesy ČR). [online]. Copyright © 2023 [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://lesy-cr.cz/otazky-odpovedi/obecne-dotazy-ctenaru/>.

lesního zákona. Na druhou stranu lze za dřevo (hroubí) považovat surovinu, kterou je možné dále zpracovávat (pořezem, štípáním) – což ale v případě větví nebo ztrouchnivělého dřeva zpravidla nelze. V obecné praxi veřejný uživatel lesa, který si pro vlastní potřebu zajišťuje palivo bez využití nástrojů, odváží z lesa větve bez ohledu na průměr a ztrouchnivělé dřevo. Z právního hlediska, pokud použijeme definici státního podniku, který není zákonodárcem, se může dopouštět přestupku nebo trestného činu podle vzniklé škody – kterou v tomto daném případě ovšem nelze právně definovat.

Množství pro vlastní potřebu je dle mého názoru termín vágní z důvodu, že každá osoba může mít jiné potřeby. Také není vysvětlené, zda se jedná o množství na osobu, nebo na domácnost.⁷⁹ Zákonodárce tak pravděpodobně mířil na zákaz komerčního sběru lesních plodů a klestí, který lze pak následovně považovat za přestupek. Porušení této povinnosti je v praxi velmi těžko postižitelné vzhledem k tomu, že je velmi těžko prokazatelné, za jakým účelem daná osoba sbírá např. lesní plody. Pokud například daná osoba sbírá kilogramy lesních plodů za účelem domácí produkce zavařenin, marmelád, nebo k zmražení a pozdější konzumaci, nemusí se jednat o překročení mezí obecného užívání lesa.

Zákon také právo na vstup do lesa chrání ustanovením, kterým vlastníkovi lesa zakazuje oplocování lesa z důvodů chránění vlastnického práva nebo za účelem omezení vstupu do lesa a jeho obecného užívání. Výjimku tvoří čtyři taxativně vymezené případy – oplocení kolem lesních školek, oplocení z důvodu ochrany porostů před zvěří, a v neposlední řadě oplocení obor a farmových chovů zvěře.⁸⁰ Tyto případy se vzájemně nevylučují a je potřeba je posuzovat ve vzájemných souvislostech. Omezení vyplývá také z ustanovení § 20 odst. 1) písm. b) LesZ. V praxi správní úřady posuzují, jak dimenzované zmíněné oplocení je, jaká je rozloha oplocovaného území, jaké složení dřevin je v oplocovaném území a zda oplocení slouží k definovaným a vymezeným účelům. Zde už nastává poměrně značná nepředvídatelnost vymáhání práva nebo jasná kontinuita správní praxe. Vlastník lesa má zdánlivě jednoduchou oporu v zákoně ohledně staveb či oplocování, které ve správní praxi může znamenat velké komplikace, pokud se úřad rozhodne z jakéhokoliv důvodu upřednostnit veřejný přístup. Neexistence příslušné výkladové metodiky je v současnosti jeden z

⁷⁹ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 53.

⁸⁰ § 32 odst. 8 LesZ.

největších právních nedostatků v současných zákonech. Analýzu dále dokládám příklady z právní praxe v části „Lesnická legislativa na rozcestí“.

Ze zákona vyplývá také povinnost návštěvníka lesa dbát na bezpečí sebe a osob svěřených při pohybu v lese, přičemž při svém jednání musí také dbát zvýšené opatrnosti. Stejná povinnost platí i při pohybu na účelových komunikacích v lese, na vyznačených stezkách, pěšinách, trasách, odpočinkových místech a tábořištích.⁸¹ Z toho lze usoudit, že vlastník lesa neodpovídá za škody na majetku, zdraví nebo životě, ledaže by škodu způsobil úmyslně. Těžko si lze představit, kdy vlastník lesa úmyslně způsobil návštěvníkovi lesa škodu na zdraví či majetku. Počítá se tak spíše s tím, že vlastník lesa prokazatelně nesplnil povinnost ukládanou mu zákonem, a v důsledku toho dojde ke vzniku škody.

Obdobně upravuje odpovědnost za škody i zákon o ochraně přírody a krajiny. Dle ustanovení § 63 odst. 5 ZOPK je každý povinen... *„při pohybu na cizích pozemcích včetně pohybu na pozemních komunikacích, stezkách a pěšinách, vyznačených cyklostezkách, odpočinkových místech, tábořištích a v altáncích mimo zastavěná území obcí dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených a přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí na těchto pozemcích a nebezpečím v přírodě obvyklým.“*

Dále stanovuje, že vlastníci pozemků neodpovídají za škody na majetku, zdraví nebo životě vzniklé jiným osobám působením přírodních sil nebo vlastním zaviněním těchto osob. Vlastník lesa tak má v zákoně podstatnou oporu v případě vzniku škody návštěvníkům lesa.

Proti této veřejnoprávní úpravě odpovědnosti se staví ustanovení § 2900 OZ, podle kterého je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného. Pokud by vlastník lesa zanedbal svoji prevenční povinnost např. nedostatečnou údržbou lesa a v důsledku by došlo k pádu stromu a následnému zranění nebo úmrtí uživatele lesa, podle občanského zákoníku má vlastník lesa povinnost uhradit vzniklou újmu.

Nejvyšší soud se tématem odškodnění v případě škody vzniklé obecným užíváním lesa zabýval v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011. V tomto případě Nejvyšší soud přiznal pozůstalým

⁸¹ § 19 odst. 2 LesZ.

odškodnění za pád větve z napadeného stromu dřevokaznou parazitní houbou a hnilobou na cyklostezku, který usmrtil dívku.

Nejvyšší soud se zabýval otázkou prevenční povinnosti vlastníka lesa podle starého občanského zákoníku platného v té době. Podle soudu dovolovatel správně vyhodnotil... *„porušení prevenční povinnosti ze strany žalovaného. Ten totiž v období předcházejícím této události nikterak nekontroloval stav lesního porostu podél cyklotrasy, o jejímž zřízení byl informován, a neprovedl ani žádná opatření k tomu, aby zabránil ohrožení bezpečnosti osob pohybujících se na cyklotrase pádem stromu. Neučinil-li žalovaný žádná opatření, která by zamezila nebo snížila možnost vzniku škody, nepočínal si vzhledem ke konkrétním okolnostem dostatečně obezřetně. Za této situace odvolací soud opodstatněně dovodil zanedbání (nevykonávání) náležitě péče a dohledu žalovaného nad majetkem, který spravoval, byť jeho prevenční povinnost kontrolovat a udržovat stromy podél cyklotrasy ve smyslu § 415 obč. zák. jistě nelze vykládat jako povinnost počínat si tak, aby v každém okamžiku vyloučil nebezpečí vzniku jakékoliv škody. K argumentaci dovolatele ustanovením § 19 lesního zákona lze připustit, že vlastník lesa nemůže odpovídat za každou škodu na zdraví a majetku osob, které do lesa vstupují, neboť je vyloučeno, aby měl pod plnou kontrolou stav veškerého porostu v lese... Toto ustanovení ovšem zároveň nevylučuje, aby odpovědnost vlastníka lesa za škodu byla založena tam, kde s přihlédnutím ke konkrétním poměrům a okolnostem lze vyžadovat jistou intenzitu péče o lesní porost a předvídatost vlastníka vzhledem ke hrozícím rizikům.“⁸²*

Nejvyšší soud také připustil, že v místech s vyšší frekvencí osob, jakými jsou například cyklostezky, lze vyžadovat jistou intenzitu péče o lesní porost a předvídatost vlastníka vzhledem ke hrozícím rizikům. V daném rozsudku byl vlastníkem lesa státní podnik Lesy ČR, a tak Nejvyšší soud zohlednil i osobu vlastníka lesa. V případě, kdy vlastníka lesa lze považovat za odborného a profesionálního správce lesních porostů, který má k dispozici odborný personál, je možné klást opodstatněný požadavek, aby v rámci své činnosti vyhodnocoval rizika, dbal zvýšené obezřetnosti a důkladněji kontroloval stav porostů v blízkosti turisticky využívané cesty.⁸³

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011.

Lesy ČR argumentovaly tím, že při pohybu v lese, případně na vyznačených trasách, musí osoby vždy brát na vědomí vysoké riziko vzniku škody, a tím pádem není vlastník lesa odpovědný za vzniklou škodu. Nejvyšší soud tuto argumentaci žalovaného odmítl s tím, že jeho odpovědnost za způsobenou škodu mohla vzniknout, pokud od něj bylo možné vyžadovat určitou intenzitu péče o lesní porost a předvídatost vzhledem k možným rizikům. Tyto požadavky byly splněny, neboť ke smrti dívky došlo při jízdě na vyznačené cyklostezce, kde je pohyb osob obvyklý a byla umístěna v lese ve vlastnictví žalovaného, který věděl o zřízení této cyklostezky, i o existenci napadeného stromu a mohl tak předpokládat riziko pádu stromu na cyklostezku.

Prevenční povinnost § 2900 OZ se logicky nevztahuje jenom na vlastníka lesa, ale také na uživatele. Sama osoba musí dbát toho, aby do lesa nevstupovala během bouře, požáru či vichřice. Stejně tak musí při vstupu dbát zvýšené pozornosti, pokud byl les na první pohled výrazně poškozený nějakou událostí a existuje riziko, že jí může vzniknout újma. V těchto případech se musí zkoumat forma spoluzaviněné osoby, které vznikla újma.⁸⁴

Názor Nejvyššího soudu částečně potvrdila i novela lesního zákona č. 314/2019 Sb., která vložila do § 19 nový odstavec s následujícím zněním: *„Při vstupu do lesa podle odstavce 1 je každý povinen přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v lese a zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do lesa spojeno, a dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených. Uvedená povinnost platí i při pohybu na účelových komunikacích v lese, vyznačených stezkách, pěšinách a trasách, odpočinkových místech a tábořištích. Vlastník lesa neodpovídá za škody na majetku, zdraví nebo životě vzniklé při využití práva podle odstavce 1, ledaže by škodu způsobil úmyslně.“*

Novela byla přijatá i s ohledem na čím dál závažnější situaci ohledně kůrovcové kalamity, která dlouhodobě trápí české lesy.⁸⁵ Orgán státní správy lesů tak má podle nově přidaného § 19 odst. 4 možnost z důvodu ochrany lesa, v zájmu zdraví, anebo v neposlední řadě z důvodu bezpečnosti fyzických osob

⁸⁴ ADAMOVIČ, Hana. *Obecné užívání lesa a odpovědnost vlastníka lesa z pohledu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a úpravy v novém občanskoprávním kodexu. Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2013, roč. 2013, č. 4, s. 484–487 [cit. 24. 2. 2023].

⁸⁵ *Kůrovcová situace bude v roce 2018 mimořádně nepříznivá. Ministerstvo zemědělství upozorňuje vlastníky lesů na nutnost včasného výkonu opatření v ochraně lesa proti kůrovci. Odborníci zdarma poradí* (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 02.15.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/pestovani-a-ochrana-lesu/kurovcova-kalamita/kurovcova-situace-v-roce-2018.html>.

vydat opatření obecné povahy o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa. Orgán tak může učinit až na dobu 3 měsíců, a pokud jsou i nadále splněné podmínky pro tato opatření, lze ho prodloužit opakovaně o další 3 měsíce.⁸⁶

O návrhu opatření obecné povahy se rozhoduje v rámci veřejného jednání, pokud orgán státní správy lesů nerozhodne jinak. Doba a místo konání veřejného projednání se 10 dnů předem oznámí na úřední desce a na úředních deskách obecních úřadů v obcích, jejichž správních obvodech se opatření obecné povahy týká.⁸⁷ Osoby, jejichž oprávněné zájmy mohou být opatřením obecné povahy přímo dotčeny, můžou do pěti pracovních dnů od zveřejnění podávat podat proti návrhu opatření obecné povahy písemné odůvodněné námitky.

Pokud ale hrozí ohrožení lesa, zdraví nebo bezpečnosti osob, má orgán státní správy lesů možnost vydat bez řízení o jeho návrhu a opatření obecné povahy nabývá účinnosti dnem vyvěšení veřejné vyhlášky. Písemné námitky mohou být proti tomuto opatření obecné povahy podány ve lhůtě 5 pracovních dnů ode dne jejího zveřejnění.⁸⁸

V praxi se v kalamitních lesích můžou návštěvníci setkat u stezek a cest setkat s cedulí, která je upozorňuje na aktuální stav lesa, vyzývající je zvýšené opatrnosti při pohybu v lese, nebo přímo upozorňující na omezení vstupu do lesa. Jedná se tak o jeden způsob, který vlastníci lesů využívají k ochraně před vznikem odpovědnosti za škodu způsobenou veřejným užíváním.

Současná právní úprava dává větší prostor pro přenesení odpovědnosti na návštěvníky lesa. Dle mého názoru ale tato úprava v některých možných případech nevylučuje občanskoprávní odpovědnost za škodu vzniklou návštěvníkům lesa v rámci prevenční povinnosti. Bude tak stále na vlastnících lesa, aby prokázali, že nezanedbali prevenční povinnost, a každý případ se musí posuzovat *ad hoc*.

Otázka také je, zda by odpovědnost za vzniklou škodu neměla spíše náležet státu. Stát totiž ve veřejném zájmu ukládá lesním zákonem vlastníkům lesů povinnosti, které nesmí v rámci ochrany a péče o lesy porušit nebo zanedbat. Je také úkolem státu provádět pomocí kontrolních orgánů kontrolu aktuálního

⁸⁶ FLORA, Martin. § 19 [Užívání lesů]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 194, marg. č. 27.

⁸⁷ § 19 odst. 5 LesZ.

⁸⁸ § 19 odst. 5 LesZ.

stavu a zákonnými prostředky vymáhat splnění povinnosti, a v případě, kdy stát nebyl schopen vlastníka lesa donutit k řádné péči o lesy, je také jeho částečnou odpovědností, že došlo ke vzniku škody.

Poslední možností obecného užívání, kterou lesní zákon připouští, je umístování včelstev do lesa. Této možnosti mohou využít včelaři se souhlasem vlastníka, pokud zde existuje zájem na podporu ekologické rovnováhy, opylování rostlin, využití medovice a zlepšení produkce semen lesních dřevin. Včelaři stále musí dbát pokynů vlastníka, nájemce lesa a jeho zaměstnanců, nesmí poškozovat les, či narušovat lesní prostředí. Včelařství je totiž obecně prospěšná činnost, jejíž výsledkem jsou velmi oblíbené přírodní produkty jako včelí vosk, propolis či med (a přiznejme si, kdo nedá přednost lesnímu medu před cukrem při slazení čaje). Včely mají také pozitivní vliv na produkci semen tím, že opylují rostliny nacházející se v lese a jeho okolí.⁸⁹

V minulosti navíc existovalo speciální řemeslo, kterému se říkalo brtnictví. Jednalo se o způsob opatrování včel žijících v dutinách živých lesních stromů, uprostřed včelí pastvy, které se na našem území využívalo až do 18. století. Do širších stromů se vydlabala brť, vydlabaná dutina v živém stromu. Byla circa jeden metr dlouhá, 10 cm široká a 30 cm hluboká. Dutinu pak před vnějšími vlivy a predátory bránilo přibyté prkno, v jehož středu byl otvor pro vstup včel.⁹⁰

2.3.1. Povinnosti uživatelů lesa a omezení obecného užívání lesa

Lesy je nutno nepopíratelně chránit před škodlivými jevy. S obecným užíváním lesa přichází i další potencionálně ohrožující prvek – a to lidská populace. I s tím však zákonodárce počítal, a tak v hlavě třetí lesního zákona lze nalézt celou řadu příkazů a zákazů, které musí návštěvníci lesa respektovat.

Základním pravidlem je podle §19 odst. 1 LesZ povinnost návštěvníků... *„les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka, popřípadě nájemce lesa a jeho zaměstnanců.“* Dále také, jak již bylo zmíněno, je... *„každý povinen přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v lese a zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do lesa spojeno, a dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených.“*

⁸⁹ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 54.

⁹⁰ *Když lesy voněly medem*. (Lesy ČR). [online]. Copyright © 2023 [cit. 15.02.2023]. Dostupné z: <https://lesycr.cz/casopis-clanek/kdyz-lesy-vonely-medem/>.

Pokyny vlastníka, nájemce lesa a jeho zaměstnanců ale nezbavují návštěvníky jejich práva na obecné užívání lesa, spíše se jedná o pokyny, které můžou například v době těžby zabránit škodě na majetku na zdraví jak uživatelů, tak těžařů.⁹¹ Forma těchto pokynů zákonem není přesně stanovená, ale např. v případě probíhající těžby dřevin si nejsem jist, zda pokyny od zaměstnanců vlastníka lesa budou pro návštěvníky lesa dostatečně srozumitelné. Dále také musí dbát pokyny příslušníků lesní stráže podle § 38 a §39 LesZ. Lesní strážníci se budou věnovat v další části diplomové práce. V případě, kdy orgán státní správy lesů vydá opatření obecné povahy o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa, nesmí osoby porušovat tato omezení.

Další formu omezení obecného užívání lesa nabízí i zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Přesněji § 9 odst. 3 opravňuje orgány státní správy myslivosti nařídít na žádost uživatele honitby přiměřené omezení nebo i zákaz vstupu do honitby nebo jejích částí. Omezení se vztahují na dobu lovu, hnízdění, kladení a odchovu mláďat⁹², a to především z důvodu ochrany jak zvěře, tak i osob při lovu. Honitbě a myslivosti se budu věnovat v této diplomové práci v rámci zvláštního užívání lesa.

Zákon o lesích taxativně pracuje s řadou zákazů, které musí respektovat všichni, nezáleže na osobě. Je to také dle mého názoru třeba vzhledem k tomu, jakou roli v ekosystému lesy mají. Zákon tak musí pevně určit hranice, v rámci kterých se můžou návštěvníci lesa pohybovat. Taxativní vymezení zákazu nemusí být dokonalé řešení vzhledem k potřebné reakci na nové způsoby chování adresátů v budoucnosti. V případě lesů je již po staletích vývoje jasné, které chování lesům neprospívá. Podle §20 odst.1 LesZ je tak v lesích zakázáno:

- a) rušit klid a ticho,
- b) provádět terénní úpravy, narušovat půdní kryt, budovat chodníky, stavět oplocení a jiné objekty,
- c) vyzvedávat semenáčky a sazenice stromů a keřů lesních dřevin,
- d) těžit stromy a keře nebo je poškozovat,
- e) sbírat semena lesních dřevin, jmelí a ochmet,

⁹¹ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 53.

⁹² §9 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

- f) sbírat lesní plody způsobem, který poškozuje les,
- g) jezdit a stát s motorovými vozidly,
- h) vstupovat do míst oplocených nebo označených zákazem vstupu,
- i) vstupovat do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví,
- j) mimo lesní cesty a vyznačené trasy jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních,
- k) kouřit, rozdělovat nebo udržovat otevřené ohně a tábořit mimo vyhrazená místa,
- l) odhazovat hořící nebo doutnající předměty,
- m) narušovat vodní režim a hrabat stelivo,
- n) pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty,
- o) znečišťovat les odpady a odpadky.

K rozdělování a udržování ohňů je také třeba zmínit, že zákon v druhém odstavci toho samého paragrafu přímo stanovuje zákaz takového jednání i v okolí padesáti metrů od okraje lesa, především z důvodu ochrany lesa před lesními požáry. Toto ustanovení se může teoreticky týkat majitelů chat v osadách, hájenek a samot v blízkosti lesa, nebo například trampů, kteří jsou tak zákonem limitováni.

Mnoho těchto omezení dává z důvodu ochrany lesa naprostou logiku a bohužel je dle mého názoru v dnešní době čím dál snadnější narazit na porušování těchto poměrně jednoduchých a snadno srozumitelných pravidel. A důsledky takového porušení pravidel mohou mít dalekosáhlé, až katastrofální následky. Například za rozsáhlým požárem v Národním parku České Švýcarsko v létě 2022 stojí neopatrný turista, který nedbal zvýšené opatrnosti při obecném užívání lesa.⁹³

⁹³ Kristián Šujan; Tomáš Kačmár. *Policie na stopě viníka požáru v Českém Švýcarsku. Hodně napověděly satelitní snímky*. CNN Prima News [online]. 2022-08-17 [cit. 15.02.2023]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/policiste-lokalizovali-ohniska-pozaru-v-ceskem-svycarsku-co-jej-zpusobilo-170535>.

Zákazy uvedené v § 20 odst. 1 nemají dogmatickou povahu, sám zákon připouští určité výjimky. Například majoritu zakázaných činností, s výjimkou zákazu odhazování hořících nebo doutnajících předmětů, narušování vodního režimu, hrabání steliva, pasení či hnaní dobytka a znečišťování lesů odpadky, lze provádět v rámci výkonu lesního hospodářství. Zákon také umožňuje vlastníkovému lesa udělit výjimky ze zákazů, které sám v rámci hospodaření v lesích nemusí dodržovat, zpravidla občanskoprávní formou.⁹⁴

Vzhledem k rekreační funkci lesa je pochopitelné, že mnozí lidé rádi využívají les i ke sportovním účelům. Krom individuálních sportovních aktivit, jakými je například běh nebo cyklistika, lze teoreticky les využít i k jiným skupinovým sportům, jakými je například paintball, airsoft, geocaching, či jiné závodní sporty. Individuální sportovní aktivity zpravidla nejsou omezovány (s výjimkou cyklistiky podle §20 odst.1 písm. j) mimo vyznačené trasy).

Jiným případem jsou organizované sportovní akce, které mohou už jenom ze své povahy například narušit klid v lese či nějakým jiným způsobem ho poškozovat. I s tím ale zákonodárce počítal, a v ustanovení § 20 odst. 5 upravuje základní postup v případě pořádání organizované nebo hromadné sportovní akce. Předpokladem je, si pořadatel zajistí souhlas vlastníka lesa s pořádáním akce, a že společně se souhlasem vlastníka lesa předloží orgánu státní správy lesů oznámení minimálně 30 dnů před plánovaným datem akce.

V oznámení musí být uvedeno místo a termín konání akce, předpokládány počet účastníků a způsob zajištění. Orgán státní správy lesů má pak 15 dnů na určení doplňujících podmínek pro pořádání sportovní akce. Lesní zákon nestanovuje přesnou formu oznámení, ze správního řádu je však patrné, že může být písemné, učiněné ústně do protokolu, anebo v elektronické podobě⁹⁵ s tím, že musí splňovat základní formální podmínky podání.⁹⁶ Pořadatel zároveň s tím musí

⁹⁴ DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, s. 59.

⁹⁵ § 37 odst. 4 zákona 500/2004 Sb., správního řádu.

⁹⁶ Podle §37 odst. 2 zákona 500/2004 Sb., správního řádu, musí být...“z podání musí být patrné, kdo je činí, které věci se týká a co se navrhuje. Fyzická osoba uvede v podání jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu, popřípadě jinou adresu pro doručování podle § 19 odst. 4. V podání souvisejícím s její podnikatelskou činností uvede fyzická osoba jméno a příjmení, popřípadě dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání vztahující se k této osobě nebo jí provozovanému druhu podnikání, identifikační číslo osob a adresu zapsanou v obchodním rejstříku nebo jiné zákonem upravené evidenci jako místo podnikání, popřípadě jinou adresu pro doručování. Právnícká osoba uvede v podání svůj název nebo obchodní firmu, identifikační číslo osob nebo obdobný údaj a adresu sídla, popřípadě jinou adresu pro doručování. Podání musí

respektovat stále platný zákaz jízdy a stání motorových vozidel v prostoru lesa a zákaz jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních mimo vyznačené trasy. V praxi je dle mého názoru těžké, vzhledem ke zvýšenému pohybu osob v lese, zajistit, aby všichni účastníci respektovali tato pravidla. Je proto třeba, aby jak pořadatelé, tak orgán státní správy lesů posílili způsob kontroly dodržování těchto pravidel pomocí například zajištění přítomnosti příslušníků policie ČR, nebo najaté bezpečnostní agentury.

V neposlední řadě bych rád rozebral ustanovení § 20 odst. 1 písm. g) LesZ, podle kterého je v lese zakázáno jezdit a stát s motorovými vozidly. V praxi totiž tento zákaz způsobuje mnohé problémy a rozpory. Je totiž naprosto běžné, že mnozí lidé, kteří chtějí les rekreačně užívat, k lesům přijíždí motorovým vozidlem a často zajíždí z důvodu vlastního pohodlí hluboko do území lesa po zpevněných a nezpevněných lesních cestách. Dřívější zákonný rozpor mezi lesním zákonem a zákonem o pozemních komunikacích navíc komplikoval správním orgánům a soudům rozhodovací praxi.

Motorovým vozidlem se ve smyslu zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, nekolejové vozidlo poháněné vlastní pohonnou jednotkou, resp. podle zákona č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích se tím myslí motocykly, osobní automobily, autobusy, nákladní automobily, vozidla zvláštního určení a speciální vozidla, přípojná vozidla, a v neposlední řadě ostatní silniční vozidla.

Za PUPFL zákon považuje lesní cesty nezpevněné do čtyř metrů šířky, dále pak zpevněné lesní cesty.⁹⁷ Právo veřejně užívat lesní cesty jako účelové komunikace podle zákona o pozemních komunikacích se na základě § 7 odst. 1 na lesní cesty nevztahuje.

Zákaz neplatí v případě, kdy je do lesa vjížděno motorovým vozidlem za účelem jeho obhospodařování, dále pak pokud vlastník lesa k tomu dá souhlas. Zákaz také neplatí pro zaměstnance orgánu státní správy lesů v obvodu jejich

obsahovat označení správního orgánu, jemuž je určeno, další náležitosti, které stanoví zákon, a podpis osoby, která je činí.“

⁹⁷ § 3 odst. 1 písm. a), písm. b) LesZ.

působnosti při výkonu jejich činnosti, a pro osoby vykonávající činnosti povolené zvláštními předpisy.^{98 99}

Tématu lesních cest se budu podrobněji věnovat v části diplomové práce, která se bude zaměřovat přímo na lesní cesty. Proto jsem se zde omezil spíše na obecnější charakteristiku zákazu stání a jízdy motorovými vozidly v lesích.

Dle mého názoru je zřejmé, že takto taxativně vymezené zákazy jsou pouze rozšířením základních podmínek obecného užívání lesa, kterými jsou...
„les nepoškozovat, nenarušovat lesní prostředí a dbát pokynů vlastníka, popřípadě nájemce lesa a jeho zaměstnanců.“

Technicky vzato lesní zákon přímo nestanovuje, co znamená poškozování lesa. Pro lepší pochopení je proto třeba nahlédnout do zákona o životním prostředí, který nabízí charakteristiku pojmu poškozování životního prostředí. Přesněji se jedná o lidské chování, která má za následek zhoršování stavu životního prostředí znečišťováním nebo jinou činností nad míru stanovenou zvláštními předpisy.¹⁰⁰

Právní analogie je zde dle mého názoru poměrně neuspokojivá vzhledem k neurčitosti definice podle zákona o životním prostředí, proto bych za poškozování lesa z hlediska obecného užívání považoval především všechny činnosti taxativně vymezené a zakázané v § 20 odst. 1 LesZ, respektive činnosti sankcionované podle § 53 a § 54 LesZ. Obdobně bych postupoval v případě pojmu narušování lesního prostředí. Z § 20 odst. 1 LesZ lze vyvézt, že všechny vyjmenované činnosti mohou jak poškodit les, tak narušit lesní prostředí. Je pak následně na orgánu státní správy lesů, aby *ad hoc* posoudil, zda se jedná o jednání poškozující les, nebo narušující lesní prostředí. I tak bych považoval za vhodné v rámci budoucích novelizací lesního zákona zahrnout vymezení pojmů poškozování lesa a lesní prostředí v § 2 LesZ, nebo rozšíření § 19 LesZ o podrobnější klasifikace těchto pojmů.

Teoreticky odkazují do trestního práva, resp. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který přímo v ustanovení § 295 obsahuje skutkovou podstatu poškození lesa. Poškozením lesa se v trestním právu rozumí těžba lesních porostů nebo jiná

⁹⁸ Jedná se například o Hasičský záchranný sbor ČR, Policii ČR, a další složky podle zvláštních předpisů.

⁹⁹ § 20 odst. 6 LesZ.

¹⁰⁰ § 8 odst. 2 zákona o životním prostředí.

činnost v rozporu s jiným právním předpisem, která má za následek závažné poškození lesa na celkové větší ploše lesa, resp. vznik holé seče, nebo proředění lesního porostu pod hranici zakmenění stanovené jiným právním předpisem na celkové větší ploše lesa. To ale neplatí pro případy snížení zakmenění ve prospěch přirozené obnovy lesa. Způsob obnovy lesa umělou nebo přírodní cestou je v praxi plně na rozhodnutí vlastníka. Tato definice se týká nešetrného obhospodařování lesa, nicméně vzhledem k velkému množství drobných vlastníků PUPFLů jde o problém, který zasahuje i do veřejného užívání lesa. Stejně tak zmíněné poškození je, už jenom z podstaty právního dualismu a principu subsidiarity trestní represe, příliš závažné na to, aby bylo postihnutelné správními orgány.

Na závěr této kapitoly také zmíním, že zákazy v lesích rušit klid a ticho, vstupovat do oplocených prostorů či prostorů s omezením anebo zákazem pohybu, a jezdit na kole, koni, lyžích a saních mimo lesní cesty a vyznačené trasy, se nevztahují na výkon práva myslivosti¹⁰¹ podle zákona č. 449/2001 Sb. o myslivosti. Lze také ze zákona vyvodit, že myslivci k výkonu práva myslivosti nepotřebují souhlas vlastníka lesa.

Zákonná výjimka je zdá být logická vzhledem k tomu, že myslivost je činnost, která je velmi náročná na prostor pohybu, a myslivci při lovu mohou velmi snadno překročit hranice lesa a vyskytnout se na sousedním lesním pozemku. Získat výjimku od několika vlastníků lesů by bylo velmi časově a administrativně náročné. Stejně tak součástí lovu jsou i pušky, brokovnice a další střelné zbraně, které mohou rušit klid a ticho v lese, a stopování či nahánění zvěře na koních je jedna z tradičních metod lovu.¹⁰²

¹⁰¹ Myslivostí se dle § 2 písm. a) zákona o myslivosti rozumí „...soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součástí ekosystému a spolková činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součástí českého národního kulturního dědictví“.

¹⁰² ČERVENÝ, Jaroslav. *Encyklopedie myslivosti*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. s. 62.

2.3.2. Přestupky podle LesZ

Přestupky jsou základní druh správních deliktů, odpovědnost za ně je zpravidla obecná.¹⁰³ Podle §5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (PřesZ), je přestupek... „*společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.*“ Pachatelem přestupku může být fyzická osoba, právnická osoba, a dále osoba podnikající.¹⁰⁴

Jak již ze samotné zákonné definice vyplývá, přestupky mají několik základních znaků:

- společenská škodlivost;
- protiprávnost;
- vykazuje znaky stanovené zákonem;
- jedná se o čin označený za přestupek;
- nejedná se o trestný čin.

Lesní zákon, stejně jako řada dalších předpisů veřejného práva, upravuje speciálně přestupky, které lze spáchat na půdě lesa. Nevěnuje se ale úpravě obecných zásad odpovědnosti za přestupky, ani pravidlům pro projednávání přestupků a rozhodování v přestupkovém řízení. Obecnou úpravu v tomto směru nabízí PřesZ, subsidiárně též správní řád.¹⁰⁵ LesZ je tak *lex specialis* vůči obecné přestupkové úpravě, kterou lze nalézt jak v PřesZ, tak v zákoně č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Úprava přestupků v rámci LesZ je tak jistý nástroj, který umožňuje orgánům státní správy lesů chránit lesy v případě prokazatelného protiprávního jednání osoby.

Přestupky podle lesního zákona se dají rozdělit podle zákona na dvě části: přestupky fyzických osob podle § 53 LesZ, které se týkají porušení povinností na poli obecného užívání lesa podle § 20 LesZ, a přestupky fyzických, právnických a podnikajících osob, které se týkají spíše hospodaření s lesy.

¹⁰³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice, s. 254.

¹⁰⁴ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice, s. 264.

¹⁰⁵ FLORA, Martin. § 53 [Vymezení přestupků]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 549–550.

Pokud fyzická osoba během obecného užívání lesa ruší klid a ticho, hrabe stelivo, vyzvedává semenáčky, sazenice stromů a keřů lesních dřevin, bez povolení sbírá semena lesních dřevin, jmelí a ochmet, sbírá lesní plody způsobem poškozujícím les, táboří mimo vyhrazená místa, bez souhlasu vlastníka poruší zákaz vjezdu a stání motorovým vozidlem, vstoupí do oplocených nebo zákazem vstupu označených míst, vstoupí do porostů, kde se provádí těžba, manipulace nebo doprava dříví, jezdí mimo cesty a vyznačené trasy na kole, koni, lyžích anebo na saních, pase nebo prohání dobytek nebo umožňuje výběh hospodářským zvířatům do lesních porostů, může fyzická osoba v přestupkovém řízení být pokutována až do výše 5.000 Kč.¹⁰⁶

Přísnější sazbu zákon stanovuje pro osoby, které naruší půdní kryt nebo vodní režim nepovolenou těžbou hlíny, písku nebo kamene, bez povolení nebo ohlášení provádí terénní úpravy nebo jiné stavby, těží nebo poškozují stromy a keře lesních dřevin, nebo do vzdálenosti 50 m od okraje lesa rozdělávají nebo udržují otevřené ohně nebo odhazují hořící nebo doutnající předměty, konají bez oznámení orgánu státní správy lesů organizované nebo hromadné sportovní akce, odhazují odpady nebo odpadky, anebo kouří, můžou být pokutovány až do výše 15.000 Kč.¹⁰⁷

Zákonodárce ale v těchto případech nebral v potaz fakt, že k některým těmto činnostem může vlastník lesa udělit výjimku, která *de facto* neumožňuje vznik odpovědnosti za přestupek, stejně tak nezohledňuje fakt, že například kouření, rozdělávání a udržování ohňů jsou činnosti, které jsou možné pouze na vyznačených a bezpečných místech, kde nehrozí riziko rozšíření ohně a vzniku lesního požáru.¹⁰⁸ Je tak třeba vykládat tato ustanovení v souvislostech s obsahem § 20 LesZ, resp. brát v potaz udělení výjimky vlastníkem lesa, případně provozování činností v označených lokalitách.

Jistou kuriozitou je ustanovení § 54 LesZ. Až do účinnosti PřesZ se jednalo o takzvané jiné správní delikty, a postupovalo se při jejich řešení podle správního řádu, s vyloučením postupu podle dřívějšího přestupkového zákona z roku 1990. S přijetím nového PřesZ se tyto delikty přesunuly pod přestupky,

¹⁰⁶ § 53 odst. 3 písm. a) LesZ.

¹⁰⁷ § 53 odst. 3 písm. b) LesZ.

¹⁰⁸ FLORA, Martin. § 53 [Vymezení přestupků]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 552, marg. č. 7.

a rozhoduje se o nich jako o jiných přestupcích s tím, že se správní řád užije podpůrně.¹⁰⁹

Dřívější úprava odpovědnosti za protiprávní jednání byla soudy kritizována, za příklad lze uvést rozsudek NSS ze dne 3. 6. 2019, č. j. 5 As 62/2015-15, dle kterého důsledkem... „*novely zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, přijaté procedurálně sporným postupem zákonem č. 67/2000 Sb., je vztah mezi přestupky podle § 53 zákona o lesích a jinými správními delikty podle § 54 téhož zákona pro adresáty zákona natolik nepřehledný, že je na samé hraně porušení zásady nullum crimen sine lege stricta. Pokud by aplikace této problematické úpravy, činící celou řadu skutkových podstat přestupků vyjmenovaných v § 53 zákona o lesích obsoletními, vedla v konkrétním případě ke zjevně nespravedlivému výsledku, například k tomu, že by za jednání, které je na první pohled přestupkem podle § 53 citovaného zákona, byla uložena sankce, kterou toto ustanovení neumožňuje, cítil by se Nejvyšší správní soud povinen zabránit takto nespravedlivému řešení odporujícímu legitimnímu očekávání adresátů zákona tím, že by postupem podle čl. 10 Ústavy přednostně aplikoval požadavky čl. 7 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) před ustanoveními zákona o lesích.*“

Pokutu až do výše 100.000 Kč může v přestupkovém řízení být potrestána fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba v případech, kdy způsobí značné škody¹¹⁰ na lese a ohrozí tím plnění funkcí lesa, provádí v lese nepovolené nebo zakázané činnosti, nevede předepsanou evidenci o původu reprodukčního materiálu lesních dřevin použitého k umělé obnově lesa a k zalesňování, zneužije údajů plánů nebo osnov, lesní hospodářské evidence nebo inventarizace lesů, nesplní opatření uložená rozhodnutím orgánu státní správy lesů vydaným podle LesZ, nebo jako odborný lesní hospodář nesplní některou z jemu uložených povinností podle § 37 odst. 8 LesZ.^{111 112}

¹⁰⁹ FLORA, Martin. § 54 [Vymezení přestupků]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 559, marg. č. 1.

¹¹⁰ Značná škoda je termín původem z trestního práva, jedná se o škodu přesahující částku 1 000 000 Kč podle § 138 odst. 1 písm. d) TrZ.

¹¹¹ Zpravidla se jedná například o povinnosti sledovat stav lesa, upozorňovat vlastníka lesa na výskyt škodlivých činitelů a na škody jimi způsobené, navrhnout nezbytná kontrolní a ochranná opatření a při zvýšeném výskytu škodlivých organismů prokazatelně informovat orgán státní správy lesů, upozorňovat vlastníka lesa na nutnost provedení nahodilé těžby, vyznačovat ji navrhnout vlastníku lesa vhodný způsob a postup obnovy, na žádost vlastníka lesa spolupracovat s vlastníkem lesa při vedení lesní hospodářské evidence, vést evidenci o prováděných odborných úkonech a činnostech atd.

Mnohem přísnější pokutou, a to až do výše jednoho milionu korun, zákon umožňuje potrestat toho, kdo bez rozhodnutí orgánu státní správy lesů o odnětí nebo bez rozhodnutí o omezení PUPFL odnímá nebo omezuje jejich využívání pro plnění funkcí lesa, provede těžbu nad rámec schváleného plánu či protokolem o převzetí převzaté osnovy anebo bude těžít jinak v rozporu s LesZ, provede neoprávněně těžbu v množství překračujícím 3 m³ na 1 ha lesa za kalendářní rok anebo provede bez povolení orgánu státní správy lesů mýtní úmyslnou těžbu v porostu mladším než 80 let, neplní opatření k ochraně lesa, resp. především nedodrží přednostní zpracování těžby nahodilé, nebo jako vlastník lesa nepředá orgánu státní správy lesů souhrnné údaje o lesní hospodářské evidenci o plnění závazných ustanovení plánu a evidenci o provedené obnově lesa v jednotlivých porostech podle § 40 odst. 2 LesZ.¹¹³

Rád bych se podrobněji vyjádřil k ustanovení § 54 odst. 1 písm. e) LesZ, které se týká nesplnění opatření uložených rozhodnutím orgánu státní správy lesů vydaným podle lesního zákona. Jedná se o nesplnění opatření uložených podle § 35 odst. 2 a 3, § 51 odst. 1, § 51a odst. 1 a § 57 LesZ, a vymezení skutkové podstaty přestupku je obsahově velmi podobné, ne-li stejné s vymezením přestupku podle § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa (ČIŽPZ), který projednává Česká inspekce životního prostředí a za jehož spáchání může být uložena pokuta až do výše 5 000 000 Kč.¹¹⁴

Tyto přestupy se tak z povahy věci vztahují především na vlastníka lesa, odborného lesního hospodáře a lesní těžaře, neboli osoby, které užívají hospodářskou funkci lesa.

2.3.3. Lesní stráž

V poslední části kapitoly o obecném užívání lesa bych se rád věnoval lesní stráži, která má za úkol dozorovat na obecné užívání lesů občany a zajištění ochrany lesů.¹¹⁵ Lesní stráž ustanovuje ve správním řízení orgán státní správy

¹¹² § 54 odst. 3 písm. a) LesZ.

¹¹³ § 54 odst. 3 písm. b) LesZ.

¹¹⁴ FLORA, Martin. § 54 [Vymezení přestupků]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 565, marg. č. 17.

¹¹⁵ § 38 odst. 1 LesZ.

lesa, a to buď z vlastního podnětu, nebo na návrh vlastníka lesa.¹¹⁶ Úpravu lesní stráže lze nalézt v § 38 - § 39a LesZ.

Jedná se o fyzickou osobu, která splňuje základní požadavky podle § 38 odst. 3. Aby se tak někdo stal lesním strážcem, musí být českým státním příslušníkem, kterému bylo alespoň 21 let, je bezúhonný ve smyslu trestního práva¹¹⁷, plně svéprávný, zdravotně způsobilý, a ve zkoušce prokázal své znalosti v oblasti právní úpravy lesů a dalších souvisejících předpisů. Na závěr pak musí složit služební slib, po kterém nový lesní strážce obdrží služební odznak a průkaz lesní stráže.¹¹⁸ Průkaz pak prokazuje jeho příslušnost k lesní stráži a obvod, ve kterém může vykonávat svůj dozor.¹¹⁹

Novopečený strážce pak má celou škálu povinností a práv, které může při výkonu dozoru uplatňovat, a všechny jsou vyjmenované v § 39 LesZ. Jeho základní povinností je dohlížet na dodržování povinností uživateli lesů při obecném užívání podle § 19 a § 20 LesZ, oznamovací povinnost v případě zjištěných závad, nedostatků a škod podle jejich povahy (oznamovací povinnost má vůči vlastníkovi a uživateli lesa, orgánu státní správy lesa, který lesní stráž zřídil, anebo orgánům Policie České republiky či příslušným orgánům státní správy.)¹²⁰ V neposlední řadě má v případě výkonu povinnost se prokazovat průkazem lesní stráže a nosit odznak, aby uživatelé lesa měli možnost poznat jejího příslušníka v případě, kdy by mohlo dojít k zásahu ze stany lesní stráže.¹²¹

Práva příslušníka lesní stráže při výkonu dozoru jsou pak vyjmenovaná taxativně v § 39 odst. 2 LesZ a jedná se o následující oprávnění:

- a) zastavit dopravní prostředek, je-li důvodné podezření, že osoba užívající dopravní prostředek porušuje ustanovení tohoto zákona,
- b) v souvislosti s výkonem dohledu dle § 39 odst. 1 písm. b) LesZ požadovat předložení souhlasu nebo výjimky vlastníka lesa pro příslušnou činnost,

¹¹⁶ § 38 odst. 2 LesZ.

¹¹⁷ K tomu si podle § 38 odst. 8 LesZ orgán státní správy lesů vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů.

¹¹⁸ § 38 odst. 3 LesZ.

¹¹⁹ STANĚK, Jiří. § 38 [Obsah funkce a osoba lesní stráže]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 424, marg. č. 31.

¹²⁰ § 39 odst. 1 LesZ.

¹²¹ STANĚK, Jiří. § 39 [Práva a povinnosti lesní stráže]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 430, marg. č. 3.

- c) zjistit totožnost osoby, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení tohoto zákona,
- d) pořídit zvukový, obrazový nebo jiný záznam osob a věcí nacházejících se na veřejně přístupném místě a zvukový, obrazový nebo jiný záznam o průběhu úkonu, je-li to nezbytné pro plnění jejího úkolu,
- e) projednat příkazem na místě přestupky podle § 53 LesZ,
- f) zadržet osobu, která při obecném užívání lesa porušuje ustanovení tohoto zákona, nelze-li jinak zjistit její totožnost, a bezodkladně přivolat orgán Policie České republiky nebo zadrženou osobu bezodkladně orgánu Policie České republiky předvést,
- g) požadovat pomoc nebo součinnost orgánů Policie České republiky, popřípadě obecní policie, pokud nemůže splnění svých povinností zajistit vlastními silami a prostředky.

Vedle lesní stráže působí v České republice také myslivecká stráž, rybářská stráž a stráž přírody, které souhrnně označujeme jako veřejné stráže.¹²²

2.4. Zvláštní užívání lesa

Lesní zákon také umožňuje jistou formu zvláštního užívání, neboli speciální formu veřejného užívání, která překračuje meze obecného užívání a vyžaduje povolení¹²³. Na úrovni veřejného užívání lesa se může z materiálního hlediska jednat například o zakázané činnosti podle § 20 odst. 1 písm. a) až k) LesZ, ke kterým může vlastník lesa povolit výjimku ze zákazů.¹²⁴ Naopak čistou formu zvláštního užívání lesa nám nabízí druhá věta ustanovení § 20 odst. 4 LesZ, podle které v případě, kdy by udělená výjimka ze zákazu porušila práva jiných vlastníků lesů, rozhodne na návrh vlastníka lesa orgán státní správy lesů.

Stejně tak lze za zvláštní užívání lesa považovat lesní obory (kterým se budu dále věnovat podrobněji), liniové stavby, nebo například rekreační stavby, jakými jsou chodníky v korunách stromů, pronájmy stromů či naučné stezky s atrakcemi, které nelze stavět bez dodatečného souhlasu příslušného

¹²² STANĚK, Jiří. § 38 [Obsah funkce a osoba lesní stráže]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 416.

¹²³ Ve formálním smyslu se může jednat o povolení na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci, v materiálním smyslu se může jednat o jednání přesahující meze obecného užívání, ke kterému nedal souhlas orgán veřejné moci, ale např. vlastník pozemku.

¹²⁴ § 20 odst. 4 LesZ.

orgánu. Stejně tak organizování hromadné sportovní akce považují za zvláštní užívání lesa vzhledem k tomu, že na základě § 20 odst. 5 LesZ tyto akce nelze pořádat bez oznámení orgánu státní správy lesů.

Se zvláštním užíváním lesa také dle mého názoru souvisí pojem samovýroba, který lze považovat za jistou formou kupní smlouvy dle ustanovení § 2079 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tato smlouva je uzavíraná mezi vlastníkem lesa a kupcem dřeva. Koncepce spočívá v tom, že kupující si vlastní silou a prostředky pokácí v lese stromy vyznačené lesním hospodářem, zpracuje si je podle vlastních potřeb, a vlastníkovi lesa uhradí vytěžené dřeviny za metr krychlový. Kupující přitom musí dbát všech zákonných povinností a je odpovědný za veškeré škody způsobené během těžby. Dle mého názoru se jedná o specifickou formu zvláštního užívání lesa vzhledem k faktu, že vlastník PUPFL umožňuje fyzickým osobám využívat lesy hospodářsky vlastními prostředky, aniž by musely vlastnit les, a to pouze se souhlasem vlastníka v podobě smlouvy. V současné době energetické krize a značnému objemu samovýroby mimo rámec hospodaření, považuji myšlenku v rovině nastavení právní úpravy nebo metodiky, za vhodnou k úvaze. Viz problém hroubí – nehroubí, kterému jsem se již věnoval v předchozích kapitolách.

2.4.1. Obory a myslivost

S lesy také souvisí lov zvěře, respektive v dnešních dobách myslivost. Lovci byli součástí každé společnosti a jejich umění, nástroje a dovednosti se zdokonalovaly po tisíciletí, a to až do dnešní podoby. První změny přišly v dobách feudálů, kdy se na našem území do čela společnosti dostal panovník, který dostal vlastnictvím veškeré půdy regál lovit lesní zvěř, a toto právo mohl dále propůjčovat feudálům dle libosti.

První zákon týkající se myslivosti jako takové byl ten, kterým kníže Boleslav I. stanovil vysokou honitbu, neboli že pouze panovník mohl lovit vysokou zvěř. Postupem času se také vyvíjely nové zbraně určené k lovu zvěře, jakými jsou různé kuše, lovecké meče, později i ruční palné zbraně. Stejně tak byly zakládány první lovecké řády, při kterých se sdružovali lovci z řad šlechty. V roce 1695 vznikl Řád sv. Huberta, který sdružoval myslivce pod ochranu

patrona lesů a myslivců. Myslivost byla v novodobých dějinách několikrát kodifikovaná zákony.¹²⁵

Dnešní právní úprava myslivosti vychází ze zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Co myslivost ve znění zákona znamená, jsme si již popsali již výše, stejně tak, že myslivost je specifická činnost, která podléhá pravidlům jak MyslZ, tak LesZ, v jehož případě myslivecké činnosti má výjimky ze zákazů obecného užívání lesa. Myslivost je dle mého názoru činnost, která svým způsobem patří do zvláštního užívání lesa, a to s ohledem na úroveň právní regulace. Aby si osoba mohla „jít zalovit do lesa,“ potřebuje celou řadu dokumentů a povolení – lovecký lístek, uzavřené zákonné pojištění, zbrojní průkaz, povolení správce honitby k lovu, správně označit ulovenou zvěř atd.

Právo myslivosti lze vykonávat na honebních pozemcích podle § 2 písm. f) MyslZ. Pojem „honitba“ definuje zákon o myslivosti v ustanovení písmene i) toho samého paragrafu, podle kterého se jedná o... „*soubor souvislých honebních pozemků jednoho nebo více vlastníků vymezený v rozhodnutí orgánu státní správy myslivosti, v němž lze provádět právo myslivosti podle tohoto zákona*“¹²⁶. V Česku je celkem 6,9 milionu hektarů. Pod honitby spadají lesy, pole, louky, a všechny pozemky neuvedené v § 2 písm. e) MyslZ.^{127 128}

V této části se však zaměřím na obory, jeden ze způsobů zvláštního užívání lesa. Obory jsou dle § 2 písm. j) zákona o myslivosti „*druh honitby s podmínkami pro intenzivní chov zvěře s obvodem trvale a dokonale ohrazeným nebo jinak uzpůsobeným tak, že chovaná zvěř z obory nemůže volně vybíhat.*“ Obora jako taková má minimální výměru padesát hektarů (na rozdíl od ostatních honiteb, které mají minimálně 500 ha), a zřizují se dle § 18 odst. 1 stejně jako „běžné“ honitby, tj. podáním návrhu na uznání honitby vlastníkem honebních pozemků nebo přípravným výborem honebního společenstva orgánu státní správy

¹²⁵ ČERVENÝ, Jaroslav. *Encyklopedie myslivosti*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. s. 37-40.

¹²⁶ HOLÝ, Václav. *Kapitola 1. Pojem honitby*. In: HOLÝ, Václav. *Honitba. Tvorba a využití*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 12.

¹²⁷ Jedná se o nehonebními pozemky uvnitř hranice současně zastavěného území obce, jako náměstí, návsi, tržiště, ulice, nádvoří, cesty, hřiště a parky, pokud nejde o zemědělské nebo lesní pozemky mimo toto území, dále pozemky zastavěné, sady, zahrady a školky řádně ohrazené, oplocené pozemky sloužící k farmovému chovu zvěře, obvod dráhy, dálnice, silnice, letiště se zpevněnými plochami, veřejná a neveřejná pohřebiště a dále pozemky, které byly za nehonební prohlášeny rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti.

¹²⁸ BROŽ, Jan. *Za vstup do lesa pokuta až 30 tisíc. Stát chce pomoci myslivcům*. (iDnes). [online]. Copyright © 2023 [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/za-vstup-do-lesa-pokuta-az-30-tisic.A160328_204222_ekonomika_fka.

myslivosti. Nad rámec toho se u obor musí přiložit studie o vhodnosti přírodních a jiných podmínek pro intenzivní chov daného druhu zvěře, projekt chovu a výstavby potřebných zařízení. Dále, vzhledem k tomu, že obora je jistý druh chovu lesní zvěře, se musí připojit vyjádření veterinárních orgánů a orgánů na ochranu zvířat proti týrání k navrhovaným podmínkám chovu.¹²⁹ Pokud tak honitba, resp. obora, splňuje veškeré podmínky, musí orgán státní správy myslivosti uznat vznik obory.¹³⁰

Na obory se vztahuje i úprava obecného užívání lesa podle § 19 lesního zákona. Za běžného stavu nebývá vstup do obor uživatelům lesa omezen, ale lze jej omezit jako v případě jakékoliv jiné honitby. Na základě žádosti uživatele honitby tak může orgán státní správy myslivosti nařídit přiměřené omezit nebo zakázat vstup do honitby, resp. do její části. To se vztahuje na období hnízdění, kladení a odchovu mláďat, nebo v době provádění lovů. To se nevztahuje na hospodářskou činnost vlastníků nebo nájemců honebních pozemků.¹³¹

Omezení má povahu opatření obecné povahy a je otázka, zda je možné tímto způsobem omezit nebo zakázat celoročně vstup do honitby plošně na dobu neurčitou. Touto otázkou se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. 76 A 4/2020-48 ze dne 12. 11. 2020. Podle NSS... *„takový absolutní zákaz je v přímém rozporu s právem na volný průchod krajinou (§ 63 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny), příp. obecným užíváním lesů (§ 19 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích).“*

V rozsudku se dále vyjádřil, že... *„Oprávnění orgánu státní správy myslivosti na žádost vydat opatření obecné povahy, ve kterém nařídí přiměřená omezení, příp. zákaz vstupu do honitby musí být z povahy věci realizováno tak, že nevyloučí právo každého volně procházet krajinou a užívat les, jak garantují veřejnoprávní předpisy (...) Tyto předpisy totiž omezují práva vlastníka pozemků (...) v tom smyslu, že umožňují užívat tyto pozemky širšímu okruhu jednotlivě nedefinovaných osob (proměnlivému okruhu osob). Jinými slovy, normy veřejného práva zakotvují oprávnění veřejnosti zákonem vymezené pozemky konkrétním způsobem užívat jako veřejný statek [srov. také § 490 občanského zákoníku, podle něhož je věc určená k obecnému užívání veřejným statkem] (...) V opačném*

¹²⁹ § 18 odst. 5 MyslZ.

¹³⁰ § 18 odst. 1 MyslZ.

¹³¹ § 9 odst. 3 MyslZ.

případě by v evropském kontextu tradiční instituty volného průchodu krajinou (přístupu do krajiny) a obecného užívání lesa zcela pozbyly smyslu.

Vlastník, resp. uživatel honitby je proto povinen užívat pozemky nacházející se v honitbě tak, aby jeho konání (či opomenutí) nevedlo k trvalému omezení možnosti obecného (veřejného) užívání způsobem, který odpovídá zákonnému vymezení veřejného statku. (...) V daném případě je tímto zákonem chráněným zájmem právě volný průchod krajinou a obecné užívání lesa. Možnost užívat pozemky nacházející se v oboře Jelenice na základě práva volného průchodu krajinou a obecného užívání lesa je jednou z mezí vlastnického práva, kterou musí respektovat nejen vlastník daných pozemků a uživatel honitby, ale také orgán státní správy myslivosti rozhodující dle § 9 odst. 3 zákona o myslivosti (...) Podstata veřejného statku přitom tkví v tom, že omezuje právo vlastníka (zprostředkovaně také uživatele honitby) ve prospěch dalších osob – veřejnosti, jak bylo ostatně uvedeno výše.“¹³²

Z citace je tak zřejmé, že NSS nepřipouští takovou možnost omezení obecného užívání lesa z důvodu, že by tradiční institut obecného užívání lesa naprosto pozbyl smyslu.

2.5. Liniové stavby, ochranná pásma liniových staveb

2.5.1. Liniové stavby

Liniovou stavbou se dle Terminologického slovníku zeměměřičství a katastru nemovitostí rozumí stavba, u níž podstatně převládá jeden rozměr, tj. délka nad šířkou a výškou. Jedná se například o pozemní komunikace, dráhy, vodovody či energetickou infrastrukturu.¹³³ Vzhledem k rostoucímu počtu liniových staveb na našem území je třeba zajistit ochranu liniových staveb nacházejících se na lesních pozemcích a v jejich blízkosti, stejně tak odpovědnosti za škody, které na liniových stavbách nebo v souvislosti s jejich užíváním či provozováním vznikají. O liniových stavbách lze říci, že je jedná o omezení vlastnického práva vlastníka lesa ve veřejně prospěšném zájmu, obdobně jako v případě obecného užívání lesa.

¹³² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 11. 2020, č. j. 76 A 4/2020-48.

¹³³ *Slovník TK ČÚZK*. Slovník TK ČÚZK [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkczuk.eu/termin.php?&tid=4515&l=liniova-stavba>.

Bezpečnost osob a majetku v souvislosti s liniovými stavbami upravuje § 22 lesního zákona. Podle toho jsou vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení povinni provést na pozemcích určených k plnění funkcí lesa nezbytně nutná opatření, aby zabránili vzniku škod na jejich majetku způsobenými padáním kamenů, pádem stromů nebo jejich částí. Vlastník lesních pozemků je pak povinen tato opatření strpět.¹³⁴

Taková opatření nemůže vlastník nemovitosti, resp. investor, provést na základě své libovůle. Rozsah a způsob plánovaných ochranných opatření musí být určen buď dohodou s vlastníkem lesa, nebo rozhodnutím orgánu státní správy lesů či jiného orgánu veřejné správy příslušného podle zvláštních právních předpisů.¹³⁵

Druhý odstavec § 22 LesZ pak vyjadřuje, že je možné provést změnu ve způsobu hospodaření v lese nebo omezení využívání lesních pozemků, pokud je to nutné k zajištění bezpečnosti osob a majetku. O těchto opatřeních rozhoduje orgán státní správy lesů a určí, kdo ponese náklady s tím spojené a kdo hradí vlastníkově lesa případnou újmu.¹³⁶ Volba rozsahu a podoby prováděných opatření bude vždy individuální a musí se přizpůsobit každému případu. Taková opatření musí být ve smyslu ustanovení § 22 odst. 2 LesZ prováděna šetrně ve vztahu k právům vlastníka lesa, co nejšetrněji k lesu a dalším částem životního prostředí, a v neposlední řadě samozřejmě rozsah a nákladnost ochranných opatření musí být přiměřený ekonomickým možnostem vlastníka, resp. investora nemovitosti.¹³⁷

Rozdíl mezi změnou ve způsobu hospodaření a omezení využívání je v tom, že změna způsobu hospodaření nevede k omezení plnění funkcí lesa na dotčeném pozemku oproti obvyklému rozsahu. Změny pak mohou spočívat v rozdílné druhové skladbě, změně hospodářského tvaru či způsobu hospodaření. V případě změny užívání pozemků určených k plnění funkcí lesů, kdy některá z funkcí lesa není plněna v běžném rozsahu s odkazem na § 15 odst. 1 LesZ¹³⁸

¹³⁴ § 22 Odst. 1 LesZ.

¹³⁵ FLORA, Martin. § 22 [Bezpečnost osob a majetku]. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 247, marg. č. 11.).

¹³⁶ § 22 odst. 2 LesZ.

¹³⁷ *Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech: sborník: ..* [Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]. s. 13-14.

¹³⁸ *Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech: sborník: ..* [Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]. s. 21.

2.5.2. Ochranná pásma liniových staveb pozemních komunikací, drah a energetické infrastruktury

Základní kámen právní úpravy ochranných pásem liniových staveb lze nalézt v § 22 LesZ, který jsme si již přiblížili, a v občanském zákoníku v rámci generální prevence podle § 2900 OZ. Liniové stavby zpravidla veřejně prospěšné a naplňují veřejný zájem, z toho důvodu se jejich ochrana a právní úprava nachází v normách veřejného práva. Vlastník lesa je, jak již bylo zmíněno dříve, zatížen generální prevenční povinností a má povinnost řádně pečovat o porosty rostoucí na pozemku, aby nevznikla škoda na majetku třetích osob. Prevenční povinnost vlastníka liniové stavby spočívá v zajištění ochranných opatření podle § 22 LesZ.

V případě pozemních komunikací se ochranná pásma uplatňují u ochrany dálnic, silnic I. a II. třídy, dále pak při ochraně místních komunikací mimo souvisle zastavěné území obcí ve smyslu § 30 zákona o pozemních komunikacích. Silničním ochranným pásmem se rozumí prostor ohraničený svislými plochami vedenými do výšky 50 m a ve vzdálenosti:

- a) 100 m od osy přilehlého jízdního pásu dálnice anebo od osy větve její křižovatky s jinou pozemní komunikací; pokud by takto určené pásmo nezahrnovalo celou plochu odpočívky, tvoří hranici pásma hranice silničního pozemku,
- b) 50 m od osy vozovky nebo přilehlého jízdního pásu silnice I. třídy nebo místní komunikace I. třídy a,
- c) 15 m od osy vozovky nebo od osy přilehlého jízdního pásu silnice II. třídy nebo III. třídy a místní komunikace II. třídy.¹³⁹

Zákon o pozemních komunikacích dále ve svém ustanovení § 33 zakazuje v silničním ochranném pásmu na vnitřní straně oblouku silnice a místní komunikace I. nebo II. třídy o poloměru 500 m a menším a v rozhledových trojúhelnících prostorů úrovnových křižovatek těchto pozemních komunikací výsadbu stromů nebo vysokých keřů a obecně pěstování všech kultur, které by svým vzrůstem a s přihlédnutím k úrovni terénu rušily rozhled potřebný pro bezpečnost silničního provozu. Výjimku ze zákazu tvoří lesní porosty s keřovým parkem zajišťující stabilitu okraje lesa.¹⁴⁰ Vlastníci lesů jsou tak touto výjimkou

¹³⁹ § 30 odst. 2 ZoPK.

¹⁴⁰ § 33 ZoPK.

chránění před možnými zásahy, které mohou poškodit les v zájmu ochranného pásma pozemní komunikace.

Vlastník, případně správce pozemní komunikace má zákonné oprávnění v silničním ochranném pásmu vstupovat na cizí pozemky, a to na nezbytně nutnou dobu a míru. Toto ustanovení tak umožňuje vlastníkovu nebo správci komunikace provádět opravy nebo údržby vozovky a staveb na ní stojící, umisťovat zásněžky, či odstraňovat následky nehod a jiných překážek omezujících silniční provoz. Přitom musí co nejméně rušit práva vlastníků a zajistit, aby vstupem a činnostmi nevznikly škody, kterým je možno zabránit. Odpovědnost za vzniklou škodu pak jde za vlastníkem či správcem komunikace.¹⁴¹

Další oblast, které se chci stručněji věnovat, je zabezpečení bezpečnosti drah nacházejících se na PUPFL a v jeho blízkosti. Právní úprava vychází především ze zákona č. 266/1994 Sb., o drahách (ZoDr), a některé formulace se velice podobají zákonu o pozemních komunikacích.¹⁴² Stejně tak zde musíme počítat s prevenční povinností podle § 2900 OZ a § 22 LesZ.

Zákon o drahách definuje ochranné pásmo dráhy v § 8 a 9. Ochranné pásmo dráhy tvoří prostor po obou stranách dráhy, jehož hranice jsou vymezeny svislou plochou vedenou:

- a) u celostátní a regionální dráhy 60 m od osy krajní koleje, nejméně však ve vzdálenosti 30 m od hranic obvodu dráhy,
- b) u celostátní dráhy vybudované pro rychlost větší než 160 km/h a u zkušební dráhy 100 m od osy krajní koleje, nejméně však 30 m od hranic obvodu dráhy,
- c) u místní dráhy a vlečky 30 m od osy krajní koleje, u speciální dráhy 30 m od hranic obvodu dráhy,
- d) u lanové dráhy 10 m od nosného lana, dopravního lana nebo osy krajní koleje,
- e) u tramvajové a trolejbusové dráhy 30 m od osy krajní koleje nebo krajního trolejového drátu.

¹⁴¹ § 3a odst. 1 ZoPK.

¹⁴² *Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech: sborník: ..* [Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]. s. 39.

Ochranné pásmo se nezřizuje pouze pro dráhu vedenou po pozemních komunikacích a vlečku v uzavřeném prostoru provozovny nebo v obvodu přístavu.¹⁴³

Podle § 9 odst. 2 a 3 ZoDr má provozovatel dráhy a dopravce oprávnění v ochranném pásmu dráhy vstupovat na cizí pozemky a stavby na nich stojící, za velmi obdobných okolností jako v případě pozemních komunikací – za účelem oprav, údržby a provozování dráhy, odstraňování následků nehod nebo poškození dráhy a za účelem odstraňování jiných překážek omezujících provozování drážní dopravy. Provozovatel dráhy je také odpovědný za škody, kterým je možno zabránit.¹⁴⁴

Poslední liniové stavbě, které se chci v rámci ochranných pásem věnovat, je takzvané energetické vedení. Základem jsou i zde ustanovení § 22 LesZ a § 2900 OZ, *lex specialis* je v tomto případě zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, což je velmi rozmanitý předpis regulující celý energetický trh a s ním související subjekty a přestupky. Energetický zákon chrání především zařízení elektrizační soustavy, plynárenská zařízení a zařízení pro výrobu či rozvod tepelné energie.¹⁴⁵

V případě vedení elektrizační soustavy jsou ochranná pásma vymezena v § 46 energetického zákona jako prostor v bezprostřední blízkosti tohoto zařízení určený k zajištění jeho spolehlivého provozu a k ochraně života, zdraví a majetku osob. Ochranné pásmo vzniká dnem nabytí právní moci územního rozhodnutí o umístění stavby, společného povolení, kterým se stavba umísťuje a povoluje. Stavební úřad může také uzavřít se žadatelem veřejnoprávní smlouvu o umístění stavby, která nahradí územní rozhodnutí.¹⁴⁶ Důležitou informací pro vlastníky PUPFL je, že ochrannými pásmy jsou chráněna jak nadzemní a podzemní vedení, tak i vedení měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky.¹⁴⁷

¹⁴³ § 8 odst. 1, odst. 2 ZoDr.

¹⁴⁴ § 9 odst. 2 a 3 ZoDr.

¹⁴⁵ *Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech: sborník: ..* [Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]. s. 46

¹⁴⁶ ZDVIHAL, Zdeněk. § 46 [Ochranná pásma]. In: ZDVIHAL, Zdeněk, SVĚŘÁKOVÁ, Jana, MED, Jakub, OSADSKÁ, Jana a kol. *Energetický zákon*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 825, marg. č. 8.

¹⁴⁷ § 46 odst. 2 zákona č. 458/2000 Sb., energetický zákon.

U nadzemního vedení je ochranné pásmo souvislým prostorem vymezeným svislými rovinami vedenými po obou stranách vedení ve vodorovné vzdálenosti měřené kolmo na vedení, která činí od krajního vodiče vedení na obě jeho strany. Rozdělení je zde komplikovanější, pro úplnost jsem se ho rozhodl uvést.

Podle § 46 odst. 3 energetického zákona se tak jedná o:

- a) u napětí nad 1 kV a do 35 kV včetně
 1. pro vodiče bez izolace 7 m,
 2. pro vodiče s izolací základní 2 m,
 3. pro závěsná kabelová vedení 1 m,
- b) u napětí nad 35 kV do 110 kV včetně
 1. pro vodiče bez izolace 12 m,
 2. pro vodiče s izolací základní 5 m,
- c) u napětí nad 110 kV do 220 kV včetně 15 m,
- d) u napětí nad 220 kV do 400 kV včetně 20 m,
- e) u napětí nad 400 kV 30 m,
- f) u závěsného kabelového vedení 110 kV 2 m,
- g) u zařízení vlastní telekomunikační sítě držitele licence 1 m.

Podzemní elektrické vedení je pak chráněno podle odstavce 5 toho samého ustanovení tak, že do napětí 110 kV včetně a vedení řídicí a zabezpečovací techniky činí ochranné pásmo liniové stavby 1 m po obou stranách krajního kabelu, pokud má vedení nad 110 kV, činí ochranné pásmo 3 m po obou stranách krajního kabelu.

Pro majitelé lesů je také velmi důležitou informací, že v případě, že vedení je plánované přes jejich lesní pozemek, musí provozovatel energetické sítě připravit a udržovat kolem přenosové soustavy na vlastní náklad volný pruh pozemků o šířce 4 m po jedné straně základů podpěrných bodů nadzemního vedení, pokud je to třeba. Vlastníkovi dotčeného lesního pozemku pak nezbyvá nic jiného než provozovateli umožnit vytvoření takového ochranného pruhu.

V ochranném pásmu nadzemního vedení je také zakázáno vysazovat chmelnice a nechávat růst porosty nad výšku 3 m. V ochranném pásmu podzemního vedení mimo jiné pak zakázáno vysazovat trvalé porosty a přejíždět vedení stroji o celkové hmotnosti nad 6 tun z důvodu, aby se kabely nepoškodily.¹⁴⁸

2.6. Stavby pro plnění funkce lesa

Stavby pro plnění funkce lesa jsou takové stavby, které svou podstatou slouží k tomu, aby les mohl správně plnit některou ze svých funkcí podle lesního zákona. Jedná se dle platné zákonné úpravy především o lesní cesty a ostatní trasy pro lesní dopravu a stavby v rámci lesnicko-technických meliorací, kterými jsou hrazení bystřin a strží, hrazení lavin či svážných území či výstavba malých vodních nádrží v lesích.¹⁴⁹ Základní právní poměry staveb pro plnění funkcí lesa upravuje vyhláška č. 239/2017 Sb., o technických požadavcích pro stavby pro plnění funkcí lesa. Tato vyhláška ale pozbývá účinnosti dne 1. července 2023, kdy její zákonnou úpravu převezme nový stavební zákon č. 283/2021 Sb. Termín „stavby pro plnění funkce lesa“ tak z legislativního hlediska úplně zanikne a nahradí ho pojem „stavby pro hospodaření v lesích“¹⁵⁰, které nový stavební zákon považuje za drobné stavby nevyžadující povolení.¹⁵¹ V rámci této diplomové práce se ale budu zabývat platnou právní úpravou v době psaní.

Zákonodárná úprava je aktuálně poměrně nedokonalá vzhledem k tomu, že k mimoprodukčním funkcím lesa lze řadit i rekreační funkci, která je součástí obecného užívání lesa. Majitel lesa má možnost přijmout opatření, která jsou dotovaná státem, resp. fondy Evropské unie, a směřují k zajištění bezpečnosti návštěvníků a zkrášlování lesa. Tyto opatření slouží k podpoře rekreačního užívání lesa a umožňují „dobrovolnou“ regulaci obecného užívání lesa tím, že uživatelé dobrovolně drží na vyznačených stezkách. Zpravidla se jedná o lesní stezky, naučné stezky, altány, odpočívadla, lesní chaty určené pro veřejnost apod.

¹⁴⁸ *Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech*: sborník: .. [Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]. s. 46.

¹⁴⁹ *Stavby pro plnění funkcí lesa* (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/stavby-pro-plneni-funkci-lesa/#:~:text=Stavby%20pro%20pln%C4%9Bn%C3%AD%20funkc%C3%AD%20les%C5%AF%20zahrnuj%C3%AD%20p%C5%99edev%C5%A1%C3%ADm%20stavby%20pro%20dopravn%C3%AD,mal%C3%BDch%20vodn%C3%ADch%20n%C3%A1dr%C5%BE%C3%AD%20v%20les%C3%ADch>).

¹⁵⁰ Odst. 1 písm. a) bod 9. přílohy č. 1 k zákonu č. 283/2021 Sb.

¹⁵¹ § 5 odst. 2 písm. a) a § 171 zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

Za příklad uvedu Naučná stezka Ve stopách žuly, která se nachází v okolí města Jesenice na Rakovnicku. Návštěvníky provází historií a lokalitami spojenými s těžbou žuly v regionu. Součástí této stezky devět zastávek, které nabízí doplňující informace k danému místu a vzdělávací aktivity (např. kvízy týkající poznávání hub, jednotlivých druhů hornin a stop zvířete.)¹⁵² Jedna ze zastávek se týká takzvaného Jesenického viklanu - 6 tun těžkého žulového balvanu, který patří k jedním z největších v České republice.¹⁵³ Hned vedle viklanu byla postavena stavba, kterou lze považovat za přístřešek umožňující návštěvníkům lesa chvíli odpočinku. Při letmém pohledu do katastru nemovitostí zjistíme, že jak viklan, tak přístřešek se nachází na lesním pozemku pod parcelním číslem 1906/8 v katastrálním území města Jesenice u Rakovníka.¹⁵⁴ Tento přístřešek tak dle mého názoru lze považovat za stavbu k plnění funkce lesa.

Při navrhování staveb pro plnění funkce lesa je potřeba dodržovat technické požadavky podle vyhlášky o technických požadavcích pro stavby pro plnění funkcí lesa. Podle této vyhlášky se postupuje v případech navrhování, umístování, povolování, ohlašování, provádění, kolaudaci a užívání staveb. K tomu jsou také třeba jednotlivé podklady, bez kterých nelze ani plánovat umístování staveb k plnění funkce lesa. Mezi tyto podklady patří především:

- směrné vodohospodářské plány v případě vodohospodářských opatření,
- územní plán,
- územní systémy ekologické stability,
- výsledky vodohospodářských studií,
- dokumentace vodohospodářských děl,

¹⁵² *KRAJEM ŽULY Z JESENICE DO JESENICE - Tipy na výlet* | Turistika.cz. Pro větší zážitek z cest a výletů | Turistika.cz [online]. Copyright © 2007 [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/vylety/krajem-zuly-z-jesenice-do-jesenice/detail>.

¹⁵³ *Viklan u Jesenice na Rakovnicku – Kudy z nudy*. Homepage – Kudy z nudy [online]. Copyright © 2023 CzechTourism [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/viklan-u-jesenice-na-rakovnicku>.

¹⁵⁴ *Informace o pozemku | Nahližení do katastru nemovitostí*. Úvodní stránka | Nahližení do katastru nemovitostí [online] [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: https://nahlizenidokn.cuzk.cz/ZobrazObjekt.aspx?encrypted=NAHL~FWatz4vaCvH49CzMHy_4MY9a5qxOlcNUeqL6J8Ri_XYSZv02rcD0RTJbcmY0UN7empN2w7vZBM_UEseUKqcUj72_GeAQmDLQpDGN6Q-VyX559Je7w0460Wtnv-hKdjPZ3fUOzYReK3YMprigUaWHyaLeWjWSMuf43AXwsy3PLzAp_t_zS-9Jv3P2YmuqjSW19zgH069f2U-aZvPHBozKSA==.

- základní údaje o úpravách v povodí předmětné stavby
- údaje o biologických poměrech v ekosystému stavby.

Rozsah podkladů záleží na výběru stanoviště a jednotlivému typu stavby. Tyto náležitosti provádí skupina odborníků za účasti správce stavby, zástupce státní správy, a v některých případech i za účasti osob, které znají místní poměry.¹⁵⁵ Z hlediska zpracování projektové dokumentace staveb pro plnění funkce lesa je třeba postupovat podle normy ČSN¹⁵⁶, jejichž dodržení je nutné pro splnění požadavků vyhlášky a legální umístění stavby.

2.6.1. Lesní cesty

Lesní cesty jsou nepostradatelnou součástí lesních pozemků, které se považují za stavby pro plnění funkce lesa. Laicky se dá říci, že se jedná o cesty, které umožňují pohyb osob, zvířat a vozidel po lese, které nejsou pozemními komunikacemi ve smyslu zákona o pozemních komunikacích. Nejpřesnější zákonné určení můžeme nalézt ve vyhlášce č. 239/2017 Sb., o technických požadavcích pro stavby pro plnění funkcí lesa. Lesní cestou se rozumí podle §2 odst. 1 písm. a) *„úcelová komunikace pro dopravní zpřístupnění lesů a jejich propojení se silnicemi, místními nebo účelovými komunikacemi, která slouží k odvozu dříví, těžebních zbytků nebo dřevěné štěpky a k dopravě osob, materiálů nebo strojů pro hospodaření v lese.“*

Na zpevněné a nezpevněné lesní cesty se také vztahuje působnost zákona č. 13/1997 Sb. o pozemních komunikacích (ZPKom) – ve znění § 7 odst. 1 ZPKom se jedná o účelovou komunikaci vzhledem k tomu, že se jedná o komunikace sloužící k obhospodařování lesních pozemků. Sám zákon ale připouští, že... *„Úprava nebo omezení veřejného přístupu na účelové komunikace stanovené zvláštními právními předpisy¹⁵⁷ tím není dotčena.“*

¹⁵⁵ HANÁK, Karel. *Stavby pro plnění funkcí lesa*. Praha: Pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě vydalo Informační centrum ČKAIT, 2008. Technická knihovna (ČKAIT). s. 10.

¹⁵⁶ Norma ČSN 73 6108:2016 pro lesní stezky a ČSN 75 2106-1:2016 v případě hrazení bystřin a strží.

¹⁵⁷ Například § 20 odst. 1 písm. j) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), § 16 odst. 1 písm. d) a f), § 26 odst. 1 písm. c), § 26 odst. 3 písm. c), § 29 písm. h) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon tak připouští, že lesní zákon je *lex specialis* vůči zákonu o pozemních komunikacích, ale až od roku 2011, kdy nabyl účinnosti zákon č. 152/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zákon tímto reagoval na problematiku jízdy motorovými vozidly v lese. K tomu se také vyjadřoval Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 449/2005 následovně:

„Zákon o pozemních komunikacích se podle předmětu úpravy, jak je vymezen v § 1, vztahuje na veškeré pozemní komunikace, které naplňují znaky uvedené v dalších ustanoveních tohoto zákona, a neobsahuje žádné ustanovení, které by z této úpravy některé komunikace vylučovalo. Lesní zákon pak vůbec neupravuje problematiku provozu na komunikacích, které se nacházejí na lesních pozemcích. Je tedy zřejmé, že oba tyto předpisy obtoji vedle sebe. To ostatně potvrzuje jak znění § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, který výslovně řadí mezi účelové komunikace komunikaci sloužící k obhospodařování lesních pozemků, tak i znění § 3 odst. 1 písm. b) lesního zákona, podle něhož mohou být mezi pozemky určené k plnění funkcí lesa zařazeny i zpevněné lesní cesty. Pokud tedy zpevněná lesní cesta na pozemku určeném k plnění funkcí lesa vykazuje současně znaky účelové komunikace podle § 7 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, podléhá stejně jako ostatní účelové komunikace režimu tohoto zákona, včetně § 19 odst. 1 upravujícího tzv. obecné užívání pozemních komunikací.“

Zákonodárce tak reagoval na rozsudek Nejvyššího soudu a zakázal vjezd motorovým vozidlům i v zákoně o pozemních komunikacích. Zakáz se ale nevztahuje na podle lesního zákona na nezpevněné cesty širší než čtyři metry¹⁵⁸ a pozemní komunikace podle zákona o pozemních komunikacích.

Další rozsudek, který bych rád zmínil, se týká lesní cesty, kterou obyvatelé vesnic využívali po desetiletí až do zřízení obory, skrz kterou vedla. V rámci zabezpečení lesní obory byla cesta zatarasená, a Městský úřad Milevsko nařídil několikrát odstranění překážek. Odvolací orgán pokaždé vrátil věc k dalšímu řízení, a teprve až napočtvrté nařídil odstranění překážek. Krajský soud následně podanou žalobu městem Milevsko zamítl rozsudkem odůvodněním, že sporná cesta oborou nesplňuje podmínku nutné komunikační potřeby, neboť k této cestě

¹⁵⁸ § 3 odst. 1 písm. a), písm. b) LesZ.

existuje alternativa v podobě silnice. Cesta oborou tedy není podle krajského soudu veřejně přístupnou účelovou komunikací.¹⁵⁹ Město Milevsko podal kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.

Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 10 As 99/2022-56 zrušil jak rozsudek krajského soudu, tak rozhodnutí krajského úřadu a vrátil věc k dalšímu projednání. Stěžovatelka uvedla, že *„Krajský soud postupoval shodně jako žalovaný, neboť nehodnotil všechny skutečnosti podstatné pro posouzení nutné komunikační potřeby, pouze uzavřel, že mezi obcemi existuje i jiné spojení a sporná komunikace je pouhá zkratka z pohodlí. K tomu stěžovatelka (...) upozorňuje, že nutnou komunikační potřebu namítá především z pohledu cyklistů a pěších, nikoli motorové dopravy. Dále stěžovatelka namítá, že krajský soud neprovedl test proporcionality mezi nutnou komunikační potřebou a nezasahováním do soukromého vlastnictví.“*

Nejvyšší správní soud se ztotožnil s názorem stěžovatelky a uvedl že Žalovaný (krajský úřad) i krajský soud *„...věc posoudili pouze z pohledu obhospodařování zemědělských a lesních pozemků, nikoli z pohledu spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí a spojení nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi... přístupná účelová komunikace je kategorií pozemní komunikace, k jejímuž vzniku, na rozdíl od ostatních kategorií uvedených v § 2 odst. 2 zákona o pozemních komunikacích, postačuje naplnění jejich definičních znaků.“*

Stěžovatelka dále podle Nejvyššího správního soudu správně vyhodnotila, že znak nutné komunikační potřeby je naplněn, a to mj. pro cyklisty a pěší, pro které může být alternativní komunikace nebezpečná, protože vede po komunikacích II. a III. třídy: *„Bezvýznamné jsou též úvahy krajského soudu o tom, že nikdo neprokázal „zvláštní“ nebezpečnost cesty po silnici. Již jen na základě obecné zkušenosti přece platí, že cesta po silnici je pro děti či seniory nesrovnatelně nebezpečnější než cesta lesní oborou. Zde je nadto cesta po silnici o cca 1,5 km delší, což je nic pro motoristu, pro staršího cyklistu a zvláště pak pro chodce však jde o významnou vzdálenost, zvyšující nejen diskomfort, ale především násobící nebezpečí, které vyvěrá z provozu na silnici.“¹⁶⁰*

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 10 As 99/2022–56.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 10 As 99/2022–56.

Z rozsudku je tak zřejmé, že v některých případech veřejného zájmu na ochranu obecného užívání lesa, resp. veřejného zájmu na lesní cestu, je možné omezit vlastnická práva majitele pozemku, a částečně „rozbít“ i předchozí správní řízení, které umožnilo zřízení obory, postavení oplocení a zvláštní užívání lesa.

2.7. Ochrana přírody, krajiny a vodních zdrojů (NP, CHKO, Přírodní rezervace)

V rámci veřejného užívání lesa je také třeba zmínit jednotlivé způsoby ochrany přírodně významných lokalit. Ochrana přírody se dělí podle ZOPK na obecnou (podle druhé části zákona) a zvláštní (podle části třetí zákona). Samotný ZOPK rozlišuje ve zvláštní části hned šest kategorií zvláště chráněných území na:

- a) národní parky,
- b) chráněné krajinné oblasti,
- c) národní přírodní rezervace,
- d) přírodní rezervace,
- e) národní přírodní památky,
- f) přírodní památky.¹⁶¹

Všechna tato území zákon považuje za přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná, a z toho důvodu umožňuje zvýšenou úroveň ochrany před škodlivými vlivy. S výjimkou chráněné krajinné oblasti je možné vyhlásit ochranné pásmo, ve kterém budou omezeny činnosti a zásahy, s cílem zabránit rušivým vlivům z okolí. Tyto činnosti jsou pak vázány na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody.¹⁶²

Chráněné krajinné oblasti jsou nejvíce zavedenou formou územní ochrany. Jedná se o kategorii zvláště chráněných území, která slouží k ochraně rozsáhlých územních celků přírodního charakteru s výrazným krajinným rázem. Hlavním cílem dotčených ochrany přírody orgánů je zajištění ochrany CHKO ve vztahu

¹⁶¹ § 14 odst. 2) ZOPK.

¹⁶² HANÁK, Jakub. § 14 [Kategorie zvláště chráněných území]. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 151, marg. č. 9.

k hospodářskému a rekreačnímu využívání těchto území.¹⁶³ Chráněné krajinné oblasti se vyhláší obecně závazným právním předpisem, a to nařízením vlády. V nařízení vlády se vedle územního vymezení stanoví také poslání chráněné krajinné oblasti a bližší ochranné podmínky. Chráněné krajinné oblasti jsou jedinou kategorií zvláště chráněných území, u které není možné v současnosti vyhlášovat ochranné pásmo.¹⁶⁴

Zákon o ochraně přírody a krajiny obsahuje několik možností regulace návštěvnosti a pohybu osob ve zvláště chráněných územích, a jedním ze základních kamenů je omezení vstupu z důvodu ochrany přírody dle § 64 ZOPK, a lze tím omezit pohyb v prostoru národních parků, národních přírodních rezervací, národních přírodních památkách a v první zóně CHKO. Toto omezení má formu opatření obecné povahy, které má zamezit vzniku škod nadměrným počtem návštěvníků.¹⁶⁵

Národní parky jsou území s typickým reliéfem a geologickou stavbou a převažujícím výskytem přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, jedinečná a významná v národním či mezinárodním měřítku z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového. Zákon také stanovuje rámec veškerého využití národních parků. Využití musí být podřízeno zachování jejich ekologicky stabilních přirozených ekosystémů odpovídajících danému stanovišti a dosažení jejich přirozené biologické rozmanitosti a musí být v souladu s cíli ochrany sledovanými jejich vyhlášením. Rámec užívání musí být respektován při veškeré činnosti jak státní správy při zabezpečování péče a ochrany o národní parky, tak ostatními subjekty¹⁶⁶.

Dle §15 odst. 4 ZOPK je posláním národních parků... „*naplňovat dlouhodobé cíle ochrany národních parků a také umožnit využití území národních parků k trvale udržitelnému rozvoji, ke vzdělávání, výchově, výzkumu a k přírodě šetrnému turistickému využití, a to způsoby, které nejsou v rozporu*

¹⁶³ KNOTEK, Jaroslav. § 25 [Chráněné krajinné oblasti]. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 230.

¹⁶⁴ KNOTEK, Jaroslav. § 25 [Chráněné krajinné oblasti]. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 232, marg. č. 5.

¹⁶⁵ JELÍNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně přírody a krajiny. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 320.

¹⁶⁶ KONEČNÁ, Michaela. § 15 [Národní parky]. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 155, marg. č. 11.

s dlouhodobými cíli ochrany národního parku.“ Zákon dále ve svých ustanoveních zakládá národní parky, které se na našem území nachází – Národní park České Švýcarsko, Krkonošský národní park (KRNAP), Národní park Podyjí, a Národní park Šumava.

Velmi diskutovaným tématem je v posledních dnech založení nového národního parku – Národní park Křivoklátsko. Předpokládá se, že by mohl vzniknout nejdříve v polovině roku 2023.¹⁶⁷ Tento záměr byl ale setkán s odporem ze strany místních obyvatel z důvodu, že ochrana území je podle nich dostatečná a vyšší počet turistů by naopak ochraně přírody na Křivoklátsku uškodil. Velmi často se také bojí dalších možných nepříjemností, které mohou vyplývat ze života v národním parku – mají například dojem, že lesy v národním parku nebude možné užívat ke sběru lesních plodů nebo klestí. Pravda je taková, že ZOPK v § 16 nezakazuje obecné užívání národních parků, s výjimkou klidových území, kam je zpravidla zakázán nebo omezený vstup podle § 17 ZOPK.¹⁶⁸ Na omezení související s životem v režimu zvýšené ochrany přírody jsou místní obyvatelé již zvyklí, například na omezení v případě nových staveb na území se řídí podle právního režimu ustanovení § 44 ZOPK. Odpor místních obyvatel vůči zřízení Národního parku Křivoklátsko by dle mého názoru vyřešila lepší komunikace a osvěta ze strany Ministerstva životního prostředí vůči „rodákům“ z Křivoklátska.

Celková úprava zákazů a příkazů činností v národních parcích vychází především § 19 odst. 1 ZOPK, který umožňuje orgánu ochrany přírody pomocí opatření obecné povahy určit... „podmínky omezení a výčet turistických a rekreačních činností, které jsou na území národního parku zakázány nebo omezeny právními předpisy, opatřeními obecné povahy nebo rozhodnutími vydanými podle tohoto zákona nebo podle jiných právních předpisů...“¹⁶⁹ Opatření obecné povahy se může týkat rozšíření zákazů a příkazů, které na návštěvníky národních parků dopadají ve smyslu ustanovení § 16 ZOPK a omezení vstupu mimo cesty v klidových územích dle § 17 odst. 2 ZOPK.

¹⁶⁷ V Česku se rýsuje pátý národní park. V polovině roku 2023 by měl vzniknout NP Křivoklátsko | Radio Prague International. Zprávy z České republiky | Radio Prague International [online]. Copyright © 1997 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/v-cesku-se-rysuje-paty-narodni-park-v-polovine-roku-2023-mel-vzniknout-np-8740913>.

¹⁶⁸ Národní park? Raději se odstěhujeme, zní na Křivoklátsku - Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © Seznam Zprávy, a.s. [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-narodni-park-radeji-se-odstehujeme-zni-na-krivoklatsku-189838>.

¹⁶⁹ § 19 odst. 1 ZOPK.

Klidové území je institutem sloužícím k regulaci pohybu v národních parcích. Dle § 17 odst. 1 ZOPK se jedná o území s omezeným pohybem osob z důvodu umožnění nerušeného vývoje ekosystémů nebo jejich složek, které jsou citlivé na nadměrný pohyb osob a zranitelné vlivem rušivých vlivů s ním spojených. Klidová území zřizuje Ministerstvo životního prostředí opatřením obecné povahy.¹⁷⁰ V současnosti jsou klidová území se zákazem vstupu vyhlášena v Krkonošském národním parku, v Národním parku České Švýcarsko, a v Národním parku Podyjí.¹⁷¹

V klidových územích národního parku je zakázáno pohybovat se mimo cesty nebo trasy vyhrazené orgánem ochrany přírody, s výjimkou vlastníků a nájemců pozemků při vstupu na jejich pozemky, členů základních složek integrovaného záchranného systému, obecní policie, ozbrojených sil České republiky, Celní správy České republiky, Vězeňské služby České republiky, pracovníků dalších orgánů veřejné moci, pracovníků odborné organizace státní památkové péče, pracovníků veterinární služby, pracovníků správců vodních toků a provozovatelů vodovodů a kanalizací, energetických soustav, ropovodů, produktovodů, a veřejných komunikačních sítí při plnění jejich úkolů. Při vyhrazení cesty nebo trasy může orgán ochrany přírody stanovit podmínky týkající se rozsahu, způsobu a času pohybu na této cestě nebo trase.¹⁷²

Speciálnímu režimu podle ZOPK je pak následně podléhá i vlastnictví a správa lesů v národních parcích. Tyto lesy jsou charakteristické tím, že nemůžou být kategorizovány jako lesy hospodářské a v případě, kdy jsou ve vlastnictví státu, obhospodařuje je příslušná správa národního parku a nelze je zcizit.¹⁷³ Další zvláštností je, že vlastníci nebo nájemci lesů v národních parcích jsou povinni hospodařit s nimi tak, aby byly zachovány nebo podporovány jejich přirozené ekologické funkce a biologická rozmanitost. Zákon o ochraně přírody a krajiny také vylučuje uplatnění pravidel péče o lesy v případě PUPFL zařazených do zóny přírodní a do zóny přírodě blízké, a veškeré zásahy proti škůdcům

¹⁷⁰ § 19 odst. 3 ZOPK.

¹⁷¹ *Klidová území*. Mapy.cz [online]. [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=12.2276296&y=50.4837654&z=7&q=klidov%C3%A9%20%C3%BAzem%C3%AD>.

¹⁷² KONEČNÁ, Michaela. § 17 [Klidová území národního parku]. In: VOMÁČKA, Vojtěch, KNOTEK, Jaroslav, KONEČNÁ, Michaela, HANÁK, Jakub, DIENSTBIER, Filip, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 198.

¹⁷³ § 32 ZOPK.

mimořádným okolnostem a nepředvídaným škodám lze učinit jen v rámci souhlasu, který udělí orgán ochrany přírody.^{174 175}

Všechna výše uvedená omezení jsem vyjmenoval z důvodu, že stát pomocí ZOPK má možnost regulovat obecné, potažmo i zvláštní užívání těchto chráněných lesů. Uživatelé, vlastníci a nájemci lesů musí tato pravidla respektovat a státní moc velmi důkladně sankcionuje jejich porušování.

¹⁷⁴ § 22a odst. 1, 2 a 3 ZOPK.

¹⁷⁵ § 31 ZOPK.

3. Lesnická legislativa na rozcestí

3.1. Úvod

Poslední kapitolu této práce jsem pojmenoval „Lesnická legislativa na rozcestí.“ V průběhu přípravy této diplomové práce jsem narazil na případy, kdy lesnická, potažmo zemědělská legislativa některou z odborných problematik upravuje buď nedostatečně, anebo vůbec. Evropská praxe z pohledu státní správy se v posledních letech snaží o souhrnně související problematiku, pojmenovanou jako problematiku venkovských oblastí neboli oblast rozvoje venkova (zemědělství, lesnictví, vodohospodářství, myslivost atd. v souvislostech venkovského prostředí). Z mého pohledu jde tedy o problematiku více v úrovni veřejného užívání pozemků PUPFL nežli o čistě soukromoprávní otázky, pokud případ jednoznačně ovlivňuje život obyvatel v dané oblasti. V praxi totiž může nejednoznačnost práva znamenat pro vlastníky lesních a zemědělských pozemků značné problémy, stejně ale tak jako v některých případech pro veřejné uživatele. Stejně tak jsem narazil na jisté nedostatky ze strany státních orgánů správy lesů a státních orgánů ochrany přírody v případě dvou správních řízení s vlastníky lesů. Tyto případy stručně charakterizuji a upozorním na záležitosti, které mohl správní orgán vyřešit lépe.

V prvním případě se Krajský úřad Středočeského kraje jako odvolací orgán zabýval v rozhodnutí ze dne 21. prosince 2021, č.j. 153829/2022/KUSK případem, kdy státní orgán ochrany lesů uložil odvolateli opatření k odstranění zjištěných nedostatků ve smyslu ustanovení § 51 odst. 1 zákona o lesích. Odvolací orgán toto odvolání zamítl v plném rozsahu. Odvolatel v daném případě postavil oplocení pozemku určenému k plnění funkce lesa. Svůj záměr oznámil obci Václavy, v jejímž katastrálním území se PUPFL nachází, a stavební úřad k tomuto oplocení vydal souhlas. Odvolací orgán tento souhlas považuje za nezákonný.

Cílem odvolatele bylo na lesních pozemcích vybudovat plantáž s vánočními stromky, a oplocením měl zabránit škodám, které může zvěř způsobit na sazenicích. Celý tento záměr byl vybudován v souladu s dotačními pravidly Státního zemědělského a intervenčního fondu (SZIF), který také na stavbu oplocení dozoroval. V případě, kdy by odvolatel nesplnil povinnost oplocení, hrozil by mu postih ze strany SZIF za neplnění podmínek dotace. Podle odvolacího orgánu musí... „*vlastník lesa (jakožto příjemce dotací) je povinen dodržovat podmínky související s udělením dotace od SZIF. Současně a především*

je však povinen jednat v souladu s lesním zákonem.“ Námitku odvolací orgán zhodnotil jako nedůvodnou. Orgánu státní správy lesů především v napadeném rozhodnutí vytkl naddimenzaci oplocení, v jehož důsledku bylo zamezeno obecnému užívání lesa a pohybu volně žijící zvěře.

V rozhodnutí odvolací orgán také zmiňuje námitku odvolatele, že ustanovení § 19 odst. 1 LesZ nelze dovodit právo veřejnosti vstupovat do lesa na kterémkoliv místě a stejně tak nelze dovodit povinnost vlastníka za tou veřejností umožnit. Dle správního orgánu je nepřipustné, aby vlastník lesa „snížil komfort“, v němž může být realizováno právo obecného užívání lesů. Dle odvolacího orgánu je tak oplocení za účelem ochrany sazenic před zvěří porušením ustanovení § 32 odst. 8 LesZ a uvádí, že daného cíle lze dosáhnout i jinými prostředky (např. využitím repelentů či individuální ochrany dřevin). Zároveň tedy dochází k porušení ustanovení § 19 odst. 1 LesZ o obecném užívání lesa.

Rozpor v legislativě vidím v tom, že odvolatel se dostal do patové situace – na základě dotační výzvy a plnění podmínek SZIF vystavěl lesní školku a oplocení chránící sazebnice, provedení záměru bylo schválené SZIF a místně příslušným stavebním úřadem, aby pak na straně druhé byl vyznán orgánem ochrany životního prostředí k odstranění provedeného oplocení. Pokud oplocení neodstraní, hrozí mu sankce za nesplnění povinnosti dle § 23 odst. 5 LesZ a dle zákona č. 282/1992 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa. Pokud však povinnost splní, hrozí mu postih ze strany SZIF za nedodržení podmínek souvisejících s udělením dotace. Vzhledem k tomu, v jak přísném režimu probíhá udělování dotací SZIF, zdá se mi reakce orgánu ochrany životního prostředí zjevně nepřiměřená, nezákonná, a podlamující zásadu zákazu nepřiměřenosti a zásadu legitimního očekávání ve správním řízení. Umístění oplocenek bylo dle vyjádření majitele konzultováno i s místním mysliveckým spolkem, aby nedošlo k výše uvedeným problémům v případě změny tras pohybu lesní zvěře.

Druhý případ se týká odstranění stavby, která se nachází na PUPFL. Rozhodnutí vydal Úřad městské části Praha 16, Odbor výstavby, dopravy a životního prostředí dne 18. června 2020, č.j. 10477/2020/OVDŽP.

Pozadí řízení je takové, že vlastník lesní pozemek zakoupil před circa deseti lety s tím, že si byl vědom, že se jedná o lesní pozemek, na kterém se

nachází nedovolená stavba, ale nepředpokládal žádné problémy s přeměnou pozemku na stavební vzhledem k tomu, že daný pozemek již dávno neplní funkce lesa a ani nemůže vzhledem k nevhodnému kamennému podloží. Samotná stavba je v katastru nemovitostí vedena jako zastavěná plocha a nádvoří, při letném pohledu do satelitních snímků je však zřejmé, že stavba svým rozsahem překračuje danou parcelu. Další zajímavostí dané stavby je, že se nachází nad korytem Lipeneckého potoka s napojením na vodní nádrž, která se nachází na přímo na lesním pozemku. Pod lesním pozemkem navíc vede vodohospodářská liniová stavba z čističky odpadních vod do obce, která zde byla umístěná bez zřízení veřejnoprávního břemene liniové stavby.

Dne 23.6.2015 byla podána žádost o dodatečné povolení stavby nazvané v žádosti jako zázemí pro údržbu lesa vedena pod č.j. 010711/15. Stavební úřad žadatele vyzval k doplnění žádosti o stanoviska, vyjádření a projektovou dokumentaci a usnesením řízení přerušil. Stavení úřad žádosti vyhověl a usnesením lhůtu k doložení požadovaných dokladů prodloužil. Žadatel předložil projektovou dokumentaci a část požadovaných dokladů a zároveň požádal o prodloužení lhůty na doložení stanoviska Povodí Vltavy a stanoviska ÚMČ Praha 16 – OVDŽP-vodoprávní úřad.

Stavební úřad dne 22. 02. 2016 vydal rozhodnutí, kterým zamítnul dodatečné povolení stavby nazvané „zázemí pro údržbu lesa“, vedené pod č.j.: 003314/16/OVDŽP. Magistrát hl. m. Prahy, Odbor stavebního řádu, jako odvolací správní orgán, svým rozhodnutím č. j. MHMP 1772364/2016, ze dne 07. 10. 2016 podané odvolání jako opožděné zamítl, rozhodnutí o zamítnutí dodatečného povolení nabylo právní moci dne 23. 03. 2016. Stavební úřad dne 20.04. 2020, pod č.j.: 07151/2020/OVDŽP oznámil pokračování řízení o odstranění stavby.

Dle rozhodnutí se tyto pozemky se nachází v nezastavitelném území a zároveň v zastavěném území. Podle stavebního úřadu „*nezastavitelné území nelze zastavět trvalými ani dočasnými stavbami s výjimkou liniových a plošných dopravních staveb, liniových a plošných staveb technické infrastruktury, účelových staveb sloužících provozu a údržbě příslušného využití a ostatních staveb uvedených v podmínkách stanovených pro jednotlivé plochy s rozdílným způsobem využití*“.

Stavbu „zázemí pro údržbu lesa“ posuzoval Odbor stavebního řádu MHMP a v této souvislosti uvedl, že dispozice i popis užívání stavby z předloženého návrhu se skutečně spíše jeví jako příprava pro standardní dispozici rodinného domu či spíše klubového zařízení, nikoli jako objekt zázemí pro údržbu. Záměr byl posuzován závazným stanoviskem příslušného dotčeného orgánu na úseku ochrany životního prostředí pod čj, MHMP 1801982/2015 ze dne 20.10.2015, z hlediska lesů dle § 48 odst. 3 zákona č.289/1995 Sb., vydal nesouhlas k dotčení pozemků určených k plnění funkce lesa se závěrem, že stavba je více než neúměrná s ohledem na plochu lesa včetně okolních lesních pozemků, které jsou ve vlastnictví soukromých vlastníků.

Dále uvedl, že navržená stavba není v souladu s hlediskem na zachování lesa. Z hlediska ochrany přírody a krajiny podle zákona 114/1992 Sb., v platném znění, vydal nesouhlas k dodatečnému povolení stavby z důvodu, že dle jejich zjištění došlo k úplnému zničení lesního porostu a k omezení vodního toku, a došlo ke změně krajinného rázu a snížení estetických a přírodních hodnot místa. Dále vydal i nesouhlas se zásahem do významného krajinného prvku.

K posuzování ochrany vod dle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, kde je dotčeným orgánem vodoprávní úřad Městské části Praha 16, je ve vyjádření uvedeno upozornění, že terasa zasahuje do záplavového území. Na pozemku byly provedeny terénní úpravy spojené se zásahem do koryta vodního toku.

Dne 14.10.2016 bylo MHMP doručeno stanovisko Ministerstva životního prostředí ze dne 13.10.2016, čj. 2991/500/16, ve kterém MHMP sdělilo, že neshledalo nezákonnost přezkoumávaného závazného stanoviska z jím sledovaných hledisek. Dne 22.12.2016 obdržel MHMP i závazné stanovisko Ministerstva zemědělství ze dne 21.12.2016, čj. 55085/2016-MZE-16231, kterým bylo závazné stanovisko odboru ochrany prostředí MHMP ze dne 20.10. 2016 v části týkající se nesouhlasu s k dotčení pozemků určených k plnění funkcí lesa potvrzeno. Stavební úřad tak nevyhověl podané žádosti.

Vlastník nemovitosti argumentoval tím, že *„Narušení vodního režimu-hydrogeologické posouzení jednoznačně prokázalo narušení a negativní souvislost s vlivem na životní prostředí včetně vodních místních režimů v případě stavebních prací typu odstranění stavby.“*

Na to stavební úřad reagoval následujícím tvrzením: „*v případě, že byl narušen vodní režim a bylo prokázáno narušení a negativní souvislost, tak je nutno zdůraznit, že to byl stavebník, který nedbal zákonem vymezených povinností a stavbu provedl bez povolení nebo opatření stavebního úřadu, a to se všemi souvisejícími důsledky a dopady.*“ Stavební úřad tak naprosto nezohledňuje možné nenapravitelné škody na potoce, které může odstranění stavby způsobit. Dle mého názoru se tak jedná o argumentaci, která je v rozporu se zákonem o ochraně přírody a krajiny. K argumentaci, že by odstranění stavby mohlo poškodit životní prostředí, se stavební úřad vyjádřil tak že dle jeho názoru... „*...negativní vliv na životní prostředí vznikl právě nepovolenou stavbou, zda stavba má nebo nemá negativní vliv na životní prostředí mělo být řešeno před zahájením stavby.*“

Poslední námitkou, kterou vlastník nemovitosti vznesl, byla zmatečná povaha celého řízení. „*Všechna řízení státní správy ve věci našich pozemků a stavby v Lipencích jsou vedena několika orgány státní správy a soudy - v současnosti jsou v téže věci vydána protichůdná rozhodnutí a vedena řízení bez kontextu dalších resortů nebo resortních rozhodnutí. Respektovat jakékoliv rozhodnutí není možné, aniž by nedocházelo k porušení jiných opatření nařízených zákonem nebo soudem nebo úřadem. Připomínáme, že vzniklou situaci jsme nezavinili – nemovitost včetně pozemků jsme koupili v dobré víře zvelebení a užívání pro své aktivity.*“ Stavební úřad i tuto námitku komentoval s tím, že... „*jednání zmatečné není: dne 23. 06. 2015 byla podána žádost o dodatečné povolení stavby, dne 01. 07. 2015 byla vydána výzva k doplnění dokladů a usnesením bylo řízení přerušeno, dne 22. 09. 2015 byla podána žádost o prodloužení lhůty k doplnění dokladů, dne 19. 01. 2015 stavební úřad lhůtu prodloužil, dne 10. 12. 2015 byla podána žádost o prodloužení lhůty k doplnění dokladů, dne 21. 12. 2015 stavební úřad vydal usnesení, kterým lhůtu neprodloužil, dne 22. 02. 2016 bylo vydáno rozhodnutí, kterým bylo zamítnuto dodatečné povolení stavby, dne 02. 08. 2016 bylo podáno odvolání, dne 08. 08. 2016 byl spis předán odvolacímu správnímu orgánu, dne 07.10. 2016 bylo vydáno rozhodnutí MHMP -odbor stavebního řádu, ve kterém se odvolání jako opožděné zamítá, dne 01. 11. 2016 bylo oznámeno nabytí právní moci magistrátního rozhodnutí, dne 14. 02. 2017 bylo MHMP vydáno sdělení o nabytí právní moci rozhodnutí o zamítnutí dodatečného povolení – 23. 03. 2016, zároveň bylo ve sdělení uvedeno, že stavební úřad postupoval v souladu se zákonem, konkrétně s*

ust. § 149 odst. 3 správního řádu, když z důvodu doložení negativního závazného stanoviska orgánu ochrany prostředí, tedy stanoviska, které znemožňovalo žádosti vyhovět, žádost o dodatečné povolení stavby zamítnul a další dokazování neprováděl. Závazné stanoviska, která byla podkladem pro vydání rozhodnutí, nebyla rovněž shledána nadřízenými správními orgány nezákonnými a nebyla zrušena či změněna. Nejsou tedy dány ani zákonem stanovené důvody pro povolení obnovy řízení, dále nejsou ani splněny podmínky pro vydání nového rozhodnutí ve smyslu ust. § 10l správního řádu.“ Stavební úřad tak ani zdaleka nezohledňuje další řízení, která jsou vedena proti vlastníkovi nemovitosti ohledně toho samého lesního pozemku.

Druhý případ uvádím v souvislosti s veřejným užíváním lesa, přírody, krajiny a pozemních vod. Stavební úřad dle mého názoru nepostupuje správně z důvodu, že přenechává odpovědnost za následky odstranění stavby na jejího majitele. Majitel pozemku se snažil pozemek zalesnit, ale vzhledem ke kamenitému půdnímu podkladu pozemku všechny stromy uhynuly. Snahy o odnětí pozemku podle § 13 a násl. LesZ nebyly úspěšné z důvodu územního plánu hlavního města Prahy. Je pravda, že se strany majitele byla argumentace stavbou pro plnění funkcí lesa poměrně nešťastná, to stále nemění nic na faktu, že by měl stavební úřad respektovat veřejný zájem na zachování potoka a vodní nádrže z důvodu ochrany přírody a krajiny. Pokud při odstranění stavby, jejíž základy se nachází nad říčním korytem, dojde k narušení potoka, bude tak narušené právo obecně užívat vodu všem obyvatelům v jeho okolí. Také může nastat situace, kdy v důsledku zničení vodního režimu se naruší geologického podloží a dojde erozi, která poškodí zbylé lesní porosty v okolí potoka, a tím pádem dojde k tomu, že PUPFL nebudou nadále plnit funkce lesa a nelze je obecně užívat. Stejně tak zde hrozí riziko poškození vodohospodářské stavby vedoucí pod pozemkem, což by mělo významný vliv na všechny obyvatele téměř třítisícové městské části.

V souvislosti s tímto případem uvedu rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.11.2022, č.j. 4 As 436/2021-28, který se zabýval nepovolenou stavbou na lesním pozemku, kde podle stěžovatele delší dobou již nerostly žádné stromy a pozemek byl vedený jako lesní vinou chyby při vedení katastru nemovitostí. Stěžovatelé kasační stížnost opřeli o nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, protože byl nedostatečně odůvodněn závěr.¹⁷⁶

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.11.2022, č.j. 4 As 436/2021-28.

Nejvyšší soud uvádí, že... „Podle § 149 odst. 1 správního řádu je obsah závazného stanoviska dotčeného orgánu závazný pro výrokovou část rozhodnutí správního orgánu... Jestliže bylo podle odstavce 3 tohoto ustanovení v průběhu řízení o žádosti vydáno závazné stanovisko, které znemožňuje žádosti vyhovět, neprovádí správní orgán další dokazování a žádost zamítne... Pro posouzení druhu pozemku nemůže být rozhodující faktická změna, ke které došlo nezákonnou cestou, neboť opačný výklad by odporoval smyslu lesního zákona.“¹⁷⁷

Z na základě výše uvedeného rozsudku je tak zřejmé, krom faktu že právně není důležitá faktická nezákonná změna pozemku, že správní orgán musí postupovat podle správního řádu a na základě závazného stanoviska má povinnost rozhodnout bez provádění dalšího dokazování.

Oba výše popsané případy považuji za důkaz nedokonalosti právní úpravy veřejného užívání lesa. Zároveň mají dle mého názoru společné to, že správní orgán nezohledňoval ani v jednom případě jiná řízení, které se týkají dané věci. Lesnická legislativa, potažmo veřejné právo jako takové, musí být v praxi používáno v rámci zákonem stanovených „mantinelů“, a jednotlivá rozhodnutí týkající se např. stejného pozemku k plnění funkce lesa by neměla jít proti sobě. V praxi se ale stává opak, a státní orgány často platnou legislativu vykládají odlišnými a zavádějícími způsoby, vydávají vadná rozhodnutí nebo opatření, které jsou následně skrz odvolací řízení eskalovány až do absurdních mezí. Pokud například stavební úřad umožní umístění stavby pro plnění funkcí lesa, např. orgán ochrany životního prostředí by takovou stavbu neměl odstraňovat, pokud nedošlo k výrazné změně způsobu užívání stavby, která by mohla ohrožovat či poškozovat životní prostředí. Zákonodárci by se tak dle mého názoru měli v blízké budoucnosti věnovat novelizaci LesZ, ZOPK a zákona o České inspekci životního prostředí, aby neumožňovaly protichůdné rozhodování veřejných orgánů a příliš rozmanitý výklad některých neurčitých legislativních pojmů, který může ve výsledku uškodit veřejnému užívání lesů a lesnictví jako celku.

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.11.2022, č.j. 4 As 436/2021-28.

3.2. Agrolesnictví

Agrolesnictví představuje oblast využívání lesa, která se vyznačuje kombinací zemědělských a lesnických prvků. V agrolesnictví se spojují zemědělské plodiny s lesními dřevinami, což umožňuje získávat jak zemědělské, tak i lesnické produkty. Agrolesnictví tak představuje alternativní formu využívání krajiny, která může mít pozitivní dopad na biodiverzitu a na zvýšení produkce lesních i zemědělských plodin. V současnosti je agrolesnictví jeden z pilířů Společné zemědělské politiky EU a Ministerstva zemědělství ČR. Lze na tento způsob hospodaření čerpat například dotaci.

V agrolesnictví se uplatňuje celá řada různých způsobů využívání lesa. Patří mezi ně například:

- Lesní pastevectví, při kterém jsou do lesa vpouštěny dobytčí stáda. Tato metoda může mít pozitivní vliv na biodiverzitu a zlepšovat stav lesa, jelikož dobytek může spásat porosty, které by jinak byly náchylné k napadení škůdci.
- Lesní zahradnictví, které se zaměřuje na pěstování ovocných stromů a dalších plodin v lesním prostředí. Tato metoda má potenciál zlepšit biodiverzitu a zároveň zvyšovat produkci ovocných plodin.
- Lesní zemědělství, při kterém jsou využívány kombinace lesních plodin a plodin zemědělských. Jedním z příkladů může být pěstování brambor na lesní půdě. Tato metoda může zvyšovat produkci potravin a zároveň snižovat erozi půdy.
- Agrolesnictví se také uplatňuje v oblasti produkce biopaliv a biomasy. Využívání lesa k výrobě biomasy může být ekonomicky výhodné a zároveň přispět k snižování emisí skleníkových plynů.¹⁷⁸

Mezi hlavní výhody agrolesnictví patří zlepšení kvality půdy a vody, podpora biodiverzity, snížení eroze a ochrana proti suchu a povodním. Navíc mohou agrolesnické systémy přispět k obnově lesů a zlepšení kvality životního prostředí. V praxi se agrolesnictví může lišit v závislosti na regionu a podmínkách

¹⁷⁸ KAONGA, M. *Agroforestry and biodiversity conservation in tropical landscapes*. Rijeka, Croatia: InTech, 2012. s. 3.

v dané oblasti.¹⁷⁹ I přes řadu výhod, které agrolesnictví nabízí, je stále spojené s určitými riziky. Mezi nejčastější problémy patří například riziko škod na lesních porostech v důsledku pastvy dobytka, nebo problémy související s přizpůsobením zemědělských plodin lesnímu prostředí.

V lesnické legislativě je především problém v tom, že z LesZ, potažmo ze zákona o ochraně zemědělského půdního fondu a katastrálního zákona¹⁸⁰ vyplývá, že nelze PUPFL užívat k zemědělským účelům, a jakékoliv „hybridní“ pozemky současná právní úprava neumožňuje. Agrolesnictví je tak možné vykonávat pouze na zemědělských pozemcích.

Tento rozpor považuji za velmi problematický – sady či ovocné stromy jsou standardem v zemědělství (zde postačuje pouze metodické zpřesnění), ale plantáže rychle rostoucích dřevin již mění půdní skladbu a v opakujícím se cyklu nelze prakticky uvažovat o normální zemědělské činnosti. Lépe by péči o tyto kultury stromů zabezpečoval LesZ, což vylučuje současná legislativa. Ale jedná se opravdu o PUPFL? Nejednoznačnost odpovědí je právní rozpor, který v tuto chvíli v právních sporech není možno jakkoliv posoudit.

¹⁷⁹ LOJKA, Bohdan a kol. *Agrolesnictví – nástroj diverzifikace krajiny; Sborník příspěvků*. 1. Vydání. Praha: Česká lesnická společnost, 2022. s. 16.

¹⁸⁰ Podle § 3 odst. 2 katastrálního zákona se pozemky člení podle druhů na ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty, lesní pozemky, vodní plochy, zastavěné plochy a nádvoří a ostatní plochy. Orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty jsou zemědělskými pozemky.

4. Závěr

Hlavním cílem této práce byla analýza právní úpravy veřejného užívání lesa a jeho zákonných omezení, se zohledněním právní a rozhodovací praxe, analyzování možných nedostatků aktuální právní úpravy, a eventuálně poukázat na možné oblasti, které by v rámci veřejného užívání lesa a lesnické legislativy jako celek, bylo třeba v blízké budoucnosti upravit. Vzhledem ke komplexnosti institutu veřejného užívání bylo mým cílem také čtenáři přiblížit a charakterizovat veřejné užívání jako celek.

Dospěl jsem k závěru, že veřejné užívání lesa je institut, který se dotýká výrazně většího množství oblastí a zasahuje do jiných nelesních právních předpisů, než se na první pohled zdá, a proto je matoucí i ve vztahu k pojmu obecné užívání lesa, které je definováno v zákoně. Pro veřejného uživatele je současná legislativa nepřehledná, zavádějící a nedostatečná, s malou mírou jasné definice. Příkladem v diplomové práci uvádím případy, kdy vlastník pozemku určeného k plnění funkce lesa, tento užije v souladu se zákonem (oplocení proti zvěři, vodohospodářská stavba určená pro plnění funkce lesa) a přesto je státním orgánem vyvozena nezákonnost, která je pak úřady posuzována jako porušení zákonů jiných.

V průběhu zpracování této práce bylo nutné věnovat více pozornosti právní realitě a shromáždit především poznatky z lesnické praxe a veřejného užívání lesa. Považuji za nutné zdůraznit, že se jedná o oblast s vysokou odbornou náročností – lesnictví nemá vlastní ministerstvo a fakticky spadá pod resorty zemědělství a životní prostředí (MZE a MŽP). Logicky tedy vzniká duální prostředí dvou různých resortních agend na několika vertikálních správních úrovních. V textu jsem na několika případech ukázal, že právní praxe je v lesnictví mimořádně složitá a někdy i nejednoznačná. Jako právník se nemohu spoléhat na pouhý výklad zákona, ale pečlivě se seznámit s odbornou lesnickou praxí a postupy je nevyhnutelnou nutností. Jeden z prvních předpokládaných závěrů (po hlubší analýze problematiky veřejného užívání lesa) této práce byl, že řadu nejednoznačných výkladů nebo právních předpisů by vyřešilo právě samostatné resortní rozhodování, tj. zřízení Ministerstva lesnictví, které dříve v České republice existovalo mezi lety 1954 a 1956. Nicméně tento závěr jsem nakonec neučinil a nyní zdůvodním důvody, které mě vedly.

V průběhu roku 2022 probíhala příprava a před měsícem bylo schváleno konečné znění Společné zemědělské politiky EU (SPZ) a Strategie pro SZP do roku 2027 s výhledem do roku 2035. Jde o výrazný zásah do nahlížení problematiky veřejného užívání (nejen lesa a lesní infrastruktury) právě z právního hlediska. SZP je nyní společná pro všechny státy EU s více než třetinovým rozpočtem Evropské unie. Principem Strategie SZP je stanovení cílů v rovině, která nadřazuje obnovu a rozvoj venkova nad resortní klasické řazení. Zemědělství, lesnictví, životní prostředí, vodní hospodářství a rybářství jsou nyní společnými aktéry v základních pilířích SZP jako jsou dynamické venkovské oblasti, podpora generační obměny, zachování krajiny a biodiverzity, opatření v oblasti změny klimatu, péče o životní prostředí a podobně. Strategických cílů je celkem 10 a novými dotčenými subjekty v problematice veřejného užívání lesa se tak staly i Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo práce a sociálních věcí, právě z důvodu skladby nových strategických cílů, které nyní s problematikou souvisí.

Význam veřejného užívání lesa ve výše uvedených kontextech se tedy velmi zvýšil, zvláště pak z toho důvodu, že od letošního roku jde i o oblast státní intervence (dotační podpora) a v řadě případů o 100% nákladovou intervenci. V diplomové práci jsem již prokázal, že právní předpisy, které upravují cíle a způsob intervence, mohou být při posuzování jinými správními orgány z jiného rezortu, vyhodnocovány jako v rozporu s jiným právním předpisem nebo výkladem právního předpisu. Proto jsem v názvu třetí kapitoly použil větu „Lesnická legislativa na rozcestí“. Právní rozpory při posuzování a analyzování veřejného užívání lesa mě vedou k závěru, že LesZ si zaslouží legislativní úpravy odpovídající současné realitě užívání lesa veřejností. Rozpor v právních předpisech nových přístupů ke změnám hospodaření a veřejnému užití lesa (PUPFL) např. agrolesnictví, mě vedou k závěru, že související právní předpisy by nyní měli být přednostně legislativně řešeny nebo upraveny.

Při analyzování praktických příkladů minulé právní praxe ve zpracovávaném tématu, jsem nenalezl závažné legislativní nedostatky. Z mého pohledu je jasný záměr zákonodárce a právní předpisy jej poměrně jednoznačně a dobře reflektují. Pokud si dovolím závěrem konstatovat nutnost legislativní změny, jde pouze o závěr, který vychází ze současné a budoucí právní reality veřejného užívání lesa.

Závěrem tedy konstatuji, že pro oblast veřejného užívání lesa jsou nyní nutné legislativní úpravy. Pro úplnost dodávám, že vzhledem k současným, a hlavně budoucím právním problémům k tématu, by správnou cestou bylo: na vládní úrovni definovat rezort, který problematiku veřejného užívání lesa a SZP jasně a jednoznačně zastřeší (MZE), jasně definuje pravomoc a úkoly orgánu státní správy, který dále pak bude postupovat ve prospěch jednotné mezíresortní metodiky, která by dále byla základním pilířem legislativních úprav.

Seznam použitých zdrojů

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2021. [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2021.

VOMÁČKA, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-675-3.

FLORA, Martin. *Lesní zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-905-1.

HOLÝ, Václav. *Honitba: tvorba a využití*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-844-3.

VODRÁŽKA, Zdeněk. *Biochemie*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0471-8.

ZDVIHAL, Zdeněk. *Energetický zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-769-9.

KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-10-6.

ŠILAR, Jiří a kol. *Lesní zákon a související předpisy*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1980, 353 s. ISBN není uvedeno.

DROBNÍK, Jaroslav. *Lesní zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-425-3.

STEJSKAL, Vojtěch. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Wolters Kluwer.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7.

KOČÍ, Roman. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. 2., aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1.1.2016. Praha: Leges, 2015. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-093-2.

LOJKA, Bohdan a kol. *Agrolesnictví – nástroj diverzifikace krajiny; Sborník příspěvků*. 1. Vydání. Praha: Česká lesnická společnost, 2022

Ochranná pásma liniových staveb v právních souvislostech: sborník: .[Praha]: Česká lesnická společnost, [2019]-. ISBN 978-80-02-02887-1. Remeš, Jiří a kol.

Lesnická legislativa na rozcestí: sborník příspěvků : 17.9.2020, Praha, ... FLD ČZU v Praze. [Praha]: Česká lesnická společnost, [2020]. ISBN 978-80-02-02917-5.

HANÁK, Karel. *Stavby pro plnění funkcí lesa*. Praha: Pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě vydalo Informační centrum ČKAIT, 2008. Technická knižnice (ČKAIT).

MÁCHA, Aleš. *Veřejné věci a jejich právní povaha*. Právní rozhledy, 2016, č. 17. s.363-367

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

KAONGA, M. *Agroforestry and biodiversity conservation in tropical landscapes*. Rijeka, Croatia: InTech, 2012. ISBN 978-953-51-0493-3

ČERVENÝ, Jaroslav. *Encyklopedie myslivosti*. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004. ISBN 80-7181-901-8.

Online odkazy:

Národní park? Raději se odstěhujeme, zní na Křivoklátsku - Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © Seznam Zprávy, a.s. [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-narodni-park-radeji-se-odstehujeme-zni-na-krivoklatsku-189838>.

Klidová území. Mapy.cz [online]. [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=12.2276296&y=50.4837654&z=7&q=klidov%C3%A9%20%C3%BAzem%C3%AD>.

V Česku se rýsuje pátý národní park. V polovině roku 2023 by měl vzniknout NP Křivoklátsko | Radio Prague International. Zprávy z České republiky | Radio Prague International [online]. Copyright © 1997 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/v-cesku-se-rysuje-paty-narodni-park-v-polovine-roku-2023-mel-vzniknout-np-8740913>.

Viklan u Jesenice na Rakovnicku – Kudy z nudy. Homepage – Kudy z nudy [online]. Copyright © 2023 CzechTourism [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/viklan-u-jesenice-na-rakovnicku>.

Informace o pozemku | Nahližení do katastru nemovitostí. Úvodní stránka | Nahližení do katastru nemovitostí [online] [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: https://nahlizenidokn.cuzk.cz/ZobrazObjekt.aspx?encrypted=NAHL~FWatz4vaCvH49CzMHy_4MY9a5qxOlcNUeqL6J8Ri_XYSZv02rcD0RTJbcmY0UN7empN2w7vZBM_UEseUKqcUj72_GeAQmDLQpDGN6Q-VyX559Je7w0460Wtnv-hKdjPZ3fUOzYReK3YMprigUaWHyaLeWjWSMuf43AXwsy3PLzAp_t_zS-9Jv3P2YmuqjSWI9zgH069f2U-aZvPHBozKSA==.

KRAJEM ŽULY Z JESENICE DO JESENICE - Tipy na výlet | Turistika.cz. Pro větší zážitek z cest a výletů | Turistika.cz [online]. Copyright © 2007 [cit. 03.03.2023]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/vylety/krajem-zuly-z-jesenice-do-jesenice/detail>.

Stavby pro plnění funkcí lesa (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/stavby-pro-plneni-funkci-lesa/#:~:text=Stavby%20pro%20pln%C4%9Bn%C3%AD%20funke%C3%AD%20les%C5%AF%20zahnuj%C3%AD%20p%C5%99edev%C5%A1%C3%ADm%20stavby%20pro%20dopravn%C3%AD,mal%C3%BDch%20vodn%C3%ADch%20n%C3%A1dr%C5%BE%C3%AD%20v%20les%C3%ADch>.

Slovník TK ČÚZK. Slovník TK ČÚZK [online]. Copyright © 2005 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: <http://www.slovníkcuzk.eu/termin.php?&tid=4515&l=liniova-stavba>.

BROŽ, Jan. *Za vstup do lesa pokuta až 30 tisíc. Stát chce pomoci myslivcům.* (iDnes). [online]. Copyright © 2023 [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/za-vstup-do-lesa-pokuta-az-30-tisic.A160328_204222_ekonomika_fka.

Kristián Šujan; Tomáš Kačmár. *Policie na stopě viníka požáru v Českém Švýcarsku. Hodně napověděly satelitní snímky.* CNN Prima News [online]. 2022-08-17 [cit. 15.02.2023]. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/policiste-lokalizovali-ohniska-pozaru-v-ceskem-svycarsku-co-jej-zpusobilo-170535>.

Když lesy voněly medem. (Lesy ČR). [online]. Copyright © 2023 [cit. 15.02.2023]. Dostupné z: <https://lesy.cz/casopis-clanek/kdyz-lesy-vonely-medem/>.

Kůrovcová situace bude v roce 2018 mimořádně nepříznivá. Ministerstvo zemědělství upozorňuje vlastníky lesů na nutnost včasného výkonu opatření v ochraně lesa proti kůrovci. Odborníci zdarma poradí (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 02.15.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/pestovani-a-ochrana-lesu/kurovcova-kalamita/kurovcova-situace-v-roce-2018.html>.

Jaké dřevo mohu brát z lesa zadarmo na otop, je to vůbec možné? In: *Obecné dotazy čtenářů* (Lesy ČR). [online]. Copyright © 2023 [cit. 13.02.2023]. Dostupné z: <https://lesy.cz/otazky-odpovedi/obecne-dotazy-ctenaru/>.

Lesy ve světě: současný stav, změny a výhledy. Časopis Ochrana přírody [online]. Copyright © 2008 [cit. 11.02.2023]. Dostupné z: <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/lesy-ve-svete-soucasny-stav-zmeny-a-vyhledy/#:~:text=V%20sou%C4%8Dasnosti%20zab%C3%ADraj%C3%AD%20lesy%2C%20jak,p%C5%99i%C5%A1li%20o%20p%C4%9Btinu%20v%C5%A1ech%20les%C5%AF>.

Leden – Význam lesů pro společnost (Lesy, eAGRI). [online]. Copyright © 2009 [cit. 11.02.2023]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/lesy/lesnictvi/mezinarodni-rok-lesu-2011/tema-mesice/leden-vyznam-lesu-pro-spolecnost.html>.

Zákony:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon).

Zákon č. 61/1977 Sb., o lesích,

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

Zákon č. 254/2004 Sb., o vodách.

Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích.

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění.

Zákon č. 256/2013 Sb., katastrální zákon.

Zákon č. 222/1999 Sb., zajišťování obrany České republiky.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách.

Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon.

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

Zákon č. 257/2001 Sb., knihovní zákon.

Vyhláška č. 239/2017 Sb., o technických požadavcích pro stavby pro plnění funkcí lesa.

Judikáty a rozhodnutí správních orgánů:

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 449/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2011, č. j. 22 Cdo 3158/2009.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 9. 2013, čj. 1 As 63/2013-49.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3154/2011.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 11. 2020, č. j. 76 A 4/2020-48.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.11.2022, č.j. 4 As 436/2021-28.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. 10 As 99/2022–56.

Sdělení pléna Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09 (136/2009 Sb.).

Rozhodnutí Krajského úřadu Středočeského kraje ze dne 21. prosince 2021, č.j. 153829/2022/KUSK.

Rozhodnutí Úřadu městské části Praha 16, Odbor výstavby, dopravy a životního prostředí ze dne 18. června 2020, č.j. 10477/2020/OVDŽP.

Veřejné užívání lesa

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá veřejným užíváním lesů a legislativnímu zakotvení ve veřejném právu v České republice. Hlavní součástí veřejného užívání lesů je takzvané obecné užívání lesů zakotvené v lesním zákoně. Každý má právo na vstup do lesa, sbírat lesní plody a na zemi ležící klestí, přičemž musí respektovat pokyny vlastníka lesa, zaměstnanců pracujících v lese či orgánu státní správy lesů. Uživatel i vlastník lesa musí respektovat zákazy činností, které nelze na území lesa nebo v jeho blízkém okolí vykonávat. Vlastník lesa, až na výjimky, nesmí bránit vstupu veřejnosti na své pozemky určené k plnění funkce lesa, jedná se tak o formu omezení vlastnického práva. Důležité je zmínit, že vlastník lesa může k některým činnostem dát výjimku. Jiná pravidla platí v případě zvlášť chráněných území (národní parky, CHKO, přírodní rezervace apod.) podle zákona o ochraně přírody a krajiny, kde má silný hlas orgány ochrany přírody a krajiny.

Zároveň tato práce má za cíl analyzovat aktuální právní stav a zhodnotit jeho nedostatky a možnosti zlepšení úpravy jednotlivých institutů, včetně rozhodovací praxe správních úřadů a vybrané judikatury soudů. Veřejné užívání lesa a možnosti užívání jsou totiž instituty, které jsou v praxi složitější, než se může zdát. Do veřejného prostoru se dostává i problematika čím dál populárnějšího agrolesnictví, které se dodnes nepovedlo právně ukotvit na takové úrovni, aby zemědělci mohli zavést agrolesnictví do běžné praxe.

Klíčová slova

Les, veřejné užívání lesů, veřejné užívání, obecné užívání lesů, liniové stavby, vstup do lesů.

Public Use of Forest

Abstract

This diploma thesis analyzes the public use of forests and the legislative anchoring in the administrative law of the Czech Republic. The main part of the public use of forests is called general use of forests constituted in the Forestry Act. Everyone has the right to enter the forest, collect forest fruits and tongs lying on the ground, and at the same time, they must respect the instructions of the forest owner, employees working in the forest or the state forest administration office. Both the user and the owner of the forest must respect the prohibitions of activities that cannot be carried out in the forest area or in its immediate vicinity. The owner of the forest, with exceptions, cannot prevent the public from entering his forest properties, this can be called a form of restriction of ownership rights. It is important to mention that the forest owner can grant an exception to some activities. Different rules apply in the case of specially protected areas (national parks, protected areas, nature reserves, etc.) constituted by the Nature and Landscape Protection Act, where nature and landscape protection authorities have a strong voice.

At the same time, this thesis aims to analyze the current legal situation and evaluate its shortcomings and the possibilities of improving the regulation of individual institutes, including the decision-making practice of administrative authorities and selected jurisprudence of courts. The public use of the forest and the possibility of the public use are tools that are more complex in practice than it might seem. The issue of the increasingly popular agroforestry is also entering the public discussion, and it has not been legally grounded at such a level that farmers could introduce agroforestry into a common practice.

Key words

Forest, public use of forests, public use, general use of forests, linear constructions, access to forests.

Seznam Zkratek

LesZ	-	Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon).
LZPS	-	Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod.
OZ	-	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
ZOPK	-	Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
ProvPK	-	Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).
ZPKom	-	Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.
PUPFL	-	Pozemky určené k plnění funkce lesa.
MyslZ	-	Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti.
PřesZ	-	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.
ČIŽPZ	-	Zákon č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa.
ZoDr	-	Zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách.
CHKO	-	Chráněné krajinné oblasti.
KRNAP	-	Krkonošský národní park.
SZIF	-	Státní zemědělský a intervenční fond.
MHMP	-	Magistrát Hlavního města Prahy.
MZE	-	Ministerstvo zemědělství České republiky
MŽP	-	Ministerstvo životního prostředí České republiky
EU	-	Evropská unie
SZP	-	Společná zemědělská politika Evropské unie

- NSS - Nejvyšší správní soud České republiky
- NS - Nejvyšší soud České republiky

Resume

The diploma thesis focuses on the public use of forest and the legislative anchoring in the administrative law of the Czech Republic. The main part of the public use of forests is called general use of forests, and it is constituted in the Forestry Act. The main part of the public use of forests is called general use of forests constituted in the Forestry Act.

Everyone has the right to enter the forest, collect forest fruits and tongs lying on the ground, and at the same time, they must respect the instructions of the forest owner, employees working in the forest or the state forest administration office.

The author concluded that the public use of the forest in the Czech Republic is a tool that is influencing large number of areas in other non-forest legislation fields. In relation to the general use of forest, which is defined in the Forestry Act, the concept of general use of the forests seems even more confusing. For the public user, the current legislation is confusing, misleading, and insufficient, and contains only a limited number of clear definitions. According to the author, the problem is also reflected in the decision-making practice of administrative authorities in the Czech Republic. The thesis is concluded with a opinion that the current legislature needs to be revised in the public use of forest area.

The diploma thesis is beneficial for a better understanding of the public forest use and its legislative anchoring in the Czech law system. It also help understanding limits of the general forest use set by the Forestry act and other laws. The reader can also find the analysis of two cases that are connected to the public use of forest and the forest legislative as well.